

TRANSILVANIA

ORGANUL

ASOCIAȚIUNII PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ȘI CULTURA
POPORULUI ROMÂN.

Nr. III.

Sibiu, Aprilie 1901.

Anul XXXII.

NUMELE „LATIN“.

(Studiu filologic).

Latium se numia o țară în Italia vechiă, care a fost situată și s'a lătit între râurile Tiber și Liris, iar la apus a avut de margine „Marea Tuscă“, și astfel *Latium* la apus a fost pe țerm de mare. *Latium* la Greci se numia *Látion*.

În *Latium* au locuit *Latini*, ca popor special, și mai multe popoare numite după jururi, dar — în genere — toate se numiau „*Latini*“, care nume purcede dela țara *Latium*. În mitologia cea mai vechiă latină (respectiv romană) se găsește un mit, care ne spune, că după-ce Jupiter a împins pe Saturnus de pe tron, acesta după rătăcirii îndelungate pe mare, a ajuns la *Latium* și aci s'a ascuns, iar dela ascunderea aceasta numele țerei s'a numit *Latium*.

Acest mit a fost folosit de scriitorii romani mai târșii pentru de a dovedi originea numelui *Latium*. Astfel Virgilie¹⁾ ne spune: Acela, (*Saturnus*) a adunat genul împrăștiat pe munșii înalți, și a dat legi, ca țara să se numiască *Latium*, pentru-că se ascunsese în aceste regiuni. Iar Ovid²⁾ amintesece: Și țara *Latium* a fost numită, dșul fiind ascuns.

În cuvântul *Latium*, *lat* e rădęcina, iar *ium* e sufix îndeosebi la nume de localități (*ium* formă latină, ion la Celți și la Greci, asemenea: *Il-ion* (*Troia*) la Greci, *Il-ium* la Romani). Rădęcina *lat*, după Virgil și Ovid purcede din *lat-eo*, verb latin, ce înseamnă: ascund, mă ascund, p. e. *latet anguis in herba*, șerpele e ascuns în iarbă. În cuvântul *Lat-in*, în înseamnă *om*, locuitor (ca *an* în *Rom-an*, ca *en* în *Rut-en*, ca *on* în *Teut-on*), și astfel dacă pe *lat-eo* îl primim de basă, de rădęcină, *Lat-in*

---

¹⁾ Virgil în *Aeneida* VIII. vers 321. Is, genus indocile ac dispersum montibus altis composit, legesque dedit *Latium* vocari maluit, his quoniam latuisset tutus in oris.

²⁾ Ovid *Fast.* I. 236. Dicta quoque est *Latium* terra, latente deo.

ar însemnă: om ascuns. Aceasta și după fire și după limbă e ceva imposibil! Nu avem să ne mirăm de filologia lui Virgil și Ovid, pentru-că e deja dovedit, cumcă literații vechi romani mai totdeauna au încercat explicări filologice, cari ași nu mai pot fi admise.

Din cuvântul *Latium* se află adiectivul: *Latialis* și *Latiaris*. Aeneas, care de pe țărmii Troiei a venit în *Latium*, și aci a dispărut în luptă; se dice, că era închipuit ca: *Jupiter Latialis*.

Să cercetăm de-a rândul cuvintele latine, cari s'ar pute aduce în combinare. *Latus*, adiectiv, rom. = lat. *Latus* (gen. *lateris*), rom. = lăture; de aci: lat. *lateralis*, adiectiv, rom. de lăture, lateral, și forma lăturenii. *Litus* (gen. *litoris*), lat. înseamnă țărm, *litoralis* adiectiv, ce se ține de țărm; asemenea *litoreus*.

Din *latus*, lat, în latina *latitudo* rom. lățime; dar nu se poate combina *lat-in*, om lat. Și întru cât conceptul *lat* s'ar referi la atare loc (căci *on*, um și *ion*, *ium*, înseamnă loc) și s'ar pute dice: *Lat-ium*, lat loc, nici în anticitate n'a fost, nici ași nu există nume de țară, în ori ce limbă, care să porceadă dela *latus*, lat. Un câmp poate fi *lat* și totuși *lat* nici ca predicat nu e în us, p. e. în România se află mulțime de sate: Câmpul lung, Câmpul mare, dar nici unul Câmpul lat. Din *latus* (*lateris*) lăture, numele *Latium* nu s'a putut forma, căci ar fi trebuit să se formeze în *laterale*, din *litus* în *litorale*, partea de cătră mare, ce altcum corespondea conceptului țării *Latium*.

Wilhelm Obermüller¹⁾ la cuvântul: *Latini* (*Ladini*) dice, „că numele e atâta, cât: numele popoarelor *Lidi*, *Letti*, ce în germana înseamnă: *Leute* (oameni, popor de jos), din celticul *li* (mic) și *dae* (oameni) față cu *Civis Romanus* și *Patricius*“. Dar autorul acesta uită, că numele *Latium* și *Latini* a existat înainte de *Roma* și de *Romani*; că *Latinii* înainte de *Romani* aveau 30 de orașe confederate, și astfel în patria lor vechiă era un popor organizat și cult, și că astfel *Romanii* nu i-au putut numi „oameni mici, de jos“.

E adevărat, că numele *Latini*, *Ladini*, are același înțeles cu numele *Lidi* (*Lydi*) și *Letti*, (precum se va vedé mai jos) — dar germanul: *Leute* e de o origine cu alte cuvinte, anume: la *Boemi*: *lidé* (om) și în plural *lide* = *Leute*, oameni; la *Poloni* *lud* (popor) și *lud-zki* (omenesc, uman); la *Ruși* *lud*, popor.²⁾ Astfel numele *Latin* (la *Germani* *i* e diftongit prin *e*, *Lat-e-i-n*) nu se poate aduce în legătură cu germanul: *Leute*, nici cu cele slavice, aci înșirate.

În anticitate mai toate numirile țărilor s'au format dela însușirea situațiunii, pozițiunii lor, așa p. e. *Dacia* (dac deal, ia teren, țară), *Moesia*

¹⁾ *Deutsch-Keltisches Wörterbuch*, Berlin 1872.

²⁾ În *Lex. de conv. Meyer*: *Lidi*, *Lati*, *Lassi*, *Lazzi*, *Leti*, *Liti* în evul mediu homines pertinentes serviles (oameni ținători, slugitori. *Hörige Leute*) de un domn de pământ. Astfel cu rădăcina: lat, las, laz.

(moes deal, pentru-că a fost răzimată pe He-mus, unde mus înseamnă: deal, ia țară). Mai târziu țerile se numiau dela numele popoarelor, așa în Dacia s'a format Ungaria și România, iar în Moesia, Bulgaria și Sârbia; și exemple de aceste sunt nenumărate. Dar numele antice ale țărilor și ași sunt susținute în număr mare.

Latium e dar un nume de tot vechiu. Dacă numele Latinos, ce purcede dela numele Latium, se amintesc de Hesiodos din Kumae pe la anul 850 ant. Cr.; numele Latium trebuie să fie și mai vechiu, deși p. e. Herodotos (408 ant. Cr.) destul de târziu îl scrie: Lation, pe greacă, până-ce Polybios (123 ant. Cr.) după numele poporului latin, îl numește Latine (unde η înseamnă loc). Latium după situațiunea sa a fost situat între râul Tiber și Liris, iar în lungime la „Mare Tuscum“, marea tuscică, așadară la apă, — deci Latium e o țară la apă, și acest înțeles trebuie să aibă și numele lui.

Lad la Indo-arii vechi, la Celți, etc., a însemnat, apă, râu și conpte asemeni. A din lad s'a strămutat în toate vocalele și de aci: led, lid, lod, lud, lyd e atâta cât lad, dar *d* din lad s'a strămutat în *t*, și de aci: lat, let, lit, lot, lut, lyt au înțelesul de: apă, râu, mare, baltă, mocirlă.

De aci urmează, că trebuie să se afle nume de apă, de râuri, de lacuri și nume de popoare locuitoare pe la atari ape, Țic, să se afle numiri, cari purced din lad, lat sau din celelalte forme mai sus înșirate, și trebuie să se afle cuvinte de toate Țilele purcese din unele forme de sus.

Pentru aceasta înșir numirile și cuvintele următoare:

Lad-ak, un Ținut lângă riul Indus și afluenții lui. Lad, apă, ak, loc. Ladány oraș lângă riul Criș în comitatul Békés; lad apă, râu, an, loc, *y* e înmuiare mai târȚie. Lad-en-burg a fost la riul Neckar, en = an, loc. Ladikieh și Latakia, cândva Laodicea ad mare. Lad-o, oraș pe Țermul sting al riului Nil în Egipt. Ladoga, un lac în Rusia, cel mai mare în Europa: Lad apă, og = ok, loc, prejur. Lad-on, în mitologia greacă un bălaure, lad apă, on om, ființă. Ori în ce limbă, numele bălaurului purcede dela cuvântul: apă.

Leda, fata lui Tyndareos, în formă de lebedă; Leda, fluviu de dreapta riului Ems. Ledesma, oraș la riul Tormes în Spania. Liez-en (Lizen) *d* în *z*, orașel la riul Enns în Stiria. Lodève, vechiu Luteva la riul Ergue în Franca; va = loc, jur. Lodi în Italia pe Țermul drept al riului Adda. Lude în Franca la riul Loire, Lüd-er riul lateral al Fuldei; Luditz (de loc) oraș în Moravia la Strehla; Lud-Coev or. în Anglia la Temse. Lydia țară vechiă pe Țermurul mării aegeice.

Latakia, v. Ladikieh, în Syria la marea mediterană. Lat apă, ak loc, teren. Latisana, capitala provinciei Udine, lângă riul Tagliamento. Latovici, popor la riul Sava, Latobrigi, popor la Rhoenus (Raina) de sus. Latris, insulă ași Seeland. Lethe, în mitologia greacă, riul din lumea de jos, unde a luntrit Charon. Leti-shev, oraș în Prusia la riul Bug.

Let-ti, popor în Prusia pe țerm de mare cătră sinul Riga; țara lor Lettland, unde let apă, *t* loc (din da, ta) sau *t* om (din dae tae). Letterkény, oraș la riul Swilly în Irlandia, Lit-avi (sau Lithani) popor la Poloni, Litwa, Litwini, Litowzo. Litemum, oraș vechiu în Campania la gura riului Clanis. Litin, or. în Podoli la riul Sgar; Littlehampton, oraș cu băi de mare în Anglia. Lot, riu în Franția, Louth grofia la țerm de mare în Irlandia, și Louth oraș la riul Ludd în Anglia. — Luteția Parisiorum, oraș pe o insulă a riului Seguana (Seine) unde a intrat riul Matrona. Lut = apă, lut; et = loc, prejur ce e în făget, brădet; dela numele poporului Parisi, a remas numele Orașului Paris. Lut-on, oraș în Anglia la riul Lea; Lüttich, or. în Belgia la riul Maas, carele aci primesce pe Urthe. *D* și *t* trec în *z* și *ț*, dar numiri de aceste forme nu mai înșir.

Cu privință la tema noastră, să aușim numiri de localități din România, și întru adevăr, trebuie să ne mirăm.

Ladu, sat în județul Teleorman. Valea Ludali; Ludași, sat în județul Bacău; Ludensa stână în județul Vâlcea, Ludesci, Ludișor, Ludo, Liudesci, Liudii Tăbărtoaei, dar deosebi: Lata *baltă* în județul Ialomița, Lata *sărată* se ține de Iaz în județul Ialomița; Lata, 2 sate tot acolo. Apele se numesc sărate. Lătăi sat în județul Botoșani. Lăteni sat în județul Ialomița, plaiul Balta. Nu poate fi din lat (latus) Lătin, 1. cătun în județul Brăila, 2. odaia Lătin, locuință tot acolo, 3. lătin, moșia nelocuită în județ. Ialomița. De trei ori numele *Lătin*, dar nu purcede dela numele poporului istoric Latinus, — pentru-că acesta nu ni-a remas în tradițiune, ci purcede dela lat (baltă, apă, riu) și in (an en on. con), loc, — pe altă cale, a sosit tot la aceea formațiune. Leț-ca nouă și vechiă, în județul Vlasca, Leț-ca-na, sat în județul Bacău; *Lete*, sat în județul Bacău, Letesci în județul Neamț. Lite, locuință izolată în județul Mehedinți, Lit-eni sat în județul Suceava, Lița, Liț-ca, Lit-ca-ni etc. Luta, Luț-ani, Lutul etc.¹⁾

Pentru înțelesul rădăcinei lad, lat, limba Finnilor ne dă material frumos²⁾. Lataikko mocirlă, baltă; lat (apă) ak ori ik loc; dar Finnii la capătul cuvântului totdeauna adaugă o vocală. Latki a soarbe, latku beatură; apătos, fluid. Liede, liete, liete, năsip, mocirlă, pământ ce-l duce apa. Lieto, apătos, lietta, a se năsipi. Liitta, bale. Liita a lunecă, liuta lunecos, imalos. Lutakko baltă, mocirlă, lutka drum lunecos, imălos: Limba fineză diftongează adeseori, iară două vocale se țin de sistemul ortografic, pentru-că vocala respectivă să se întoneze.

Să căutăm și în alte limbi, cuvinte cari purced din rădăcina lad sau alte forme ale ei.

¹⁾ Cele din România culese din Dicționarul topografie al lui Dimitrie Frunțescu, se întâmplă adeseori, că locul ce înscamnă pădure, baltă, ați nu mai corespunde.

²⁾ Finn-magyar szótár de Dr. Szinnyei Jozsef.

Laidd la Celți riu, lodh la Scoți și Iri (din Celți) mocirlă, lac ¹⁾. La greci latak, strop, stropul din urmă; latos un pește în Nil, — mai toți pescii au numele lor dela conceptul apă. Litra o măsură de fluiditate, 12 uncii, într'o litră. Measurele pentru beutură își au numele dela apă. Lotos e plantă în râul Nil. La Latini: later văiugă cărămidă, lat = lut. Laterne, lampă respective sterț făcut de lut, prin olariu. Litera (literă) (ung. betű, nemț. Buchstabe, adecă un, *a, b, c*) unde lit e egal cu lut ²⁾. Lutra, Vidra (vid din bad apă). Latrina, groapa, cloaca de ieșitoare, unde se adună udul. Lutire a lipi, lutum; lut. Dela later, Lateran, loc de cărămiți în Roma, mai târziu sub Nero casa lui Laterani, astăzi a papii din Roma.

La Români: lud imală, mângitură; lut, pământ umedos, lipicios; lutcă, luntriță, lături, spălături. ³⁾

Astfel nu încapă îndoială, că *lad, lat* și celelalte forme înseamnă: apă, riu, baltă, și toate ce sunt sinonime și sunt făcute din pământ apătos.

De asemenea nu încapă îndoială că *Lat* din numele Lat-ium (situat în lungime la apă, la marea tuscă și între două râuri) înseamnă: apă. La Celți și la Greci ion sufixul dela numiri locale, înseamnă: loc, ⁴⁾ deci Lat-ion loc la apă; iar Romanii (Latini) pe *ion* l-au strămutat în *ium*, p. e. Aeg-ion, Aeg-ium; Aegen-ion, Aegen-ium. Se află și sufix on la Celți și la Greci și um la Latini, p. e. Amitern-um Arpin-um etc., unde on, um înseamnă loc. ⁵⁾

Ca să se formeze nume de popor, cătră rădęcina *Lat* s'a adaus în și s'a format Lat-in, om dela apă (Wasserleute, Wassermann), iar in nu e alta decât an în Roman, en în Ruten, on în Vall-on. Us din capăt în Lat-in-us, înseamnă asemenea om, atâta cât as, es, is, os la Greci și astfel us, pentru înțeles e superfluu. Nu se află forme ca Latium-us Latiumeus, pentru de a însemna pe unul din Latium, precum p. e. se află Ilioneus, dela Ilion.

Și în vechime și ați mai toate popoarele, cari locuesc la mare, în genere la apă, au numele dela apă. Din jos de Latium a fost Ausonia (mai târziu Campania), și mai în jos de Ausonia când-va (la Herodot,

¹⁾ M. Bullet, Memoire sur la langue celtique. Besancin.

²⁾ Fiind cuvântul litera de mare însemnătate, l'oiu pertracta separat.

³⁾ Dicț. Rom. de Dr. D. P. Barcianu. În lătu-ri lătu înseamnă apă, ri e sufix, formă de plural. Din latinul lautus noi avem lăut (spelat) ne-lăut (nespelat); *u* din lăut duce la *v*, deci lavt, = lavat, până-ee *lătu* e altă formă, e aceea, ce se află în numirile citate din România. Dicționarul Ac. Rom. presupune o formă lotura, din lautus, și de aci lături.

⁴⁾ Wilhelm Obermüller. Deutsch-Keltisches Wörterbuch la numele Il-ion espică: il (nalt), ion (loc).

⁵⁾ In Latium *i* nu poate fi literă legătoare. Când se compune un cuvânt din două cuvinte *i* sau *e* întră de literă legătoare, p. e. latus, clavus, compus, lav-i-clavius, cel cu marginea purpură, lată pe tunică. Lat-i-fundium. Dacus și bal, în Dec-e-bal; dar ion nu e cuvânt ci sufix,

+ 408 ant. Cr.; la Aristoteles, + 332 ant. Cr.), a fost Oinotria, pe țărmurii mării dela Lucania și Bruttium, și și Ausonia, Oinotria înseamnă țara oamenilor dela apă.

Acum dacă ne reîntoarcem la numirea satului Lăt-en-i din România, vedem că Lăt-en-i atâta înseamnă cât Lat-in-i. Fără ca doară Lăt-enii să fie audīt vre-odată de Latini și să împrumute numele lor.

De trei ori se află în România numele de localitate, Lăt-in. Aci in nu înseamnă om, locuitor, ci on (celt, grec) din an, ca en, in, un, loc; adecă loc la apă, loc la baltă, loc la riu, etc. ¹⁾

At. Marienescu.

ARCHIVELE BISERICILOR ROMÂNESCI.

De repețite ori am atras atențiunea cercurilor competente prin „Gazeta Transilvaniei“, prin „Transilvania“ și prin „Partea a VI-a a Memoriului“ meu, asupra arhivelor bisericilor românesci, rugându-me, ca cei competenți să dispună punerea în ordine a actelor și documentelor aflătoare în parochiile românesci, înainte d'a fi nimicite, ca cel puțin acei vre-o câți-va dintre Români, cari se mai interesează de istoria acestui popor, să poată publica tot ce servește spre întregirea istoriei naționale. Nu-i vorbă, cunosc archive de ale bisericilor române, puse în bună ordine; vor fi sigur și de acele, pe care eu nu le cunosc, tot în bună ordine, deci nu la aceste se referesce ceea-ce eu resuscitez; am însă cunoscință pozitivă despre acte și documente din vechime, înainte de anul 1850, căci despre aceste e vorba, acte de valoare istorică, aruncate în pod, pradă șoarecilor. Maghiarii și Sașii au adunat, ba au și publicat sumedenie de documente aflătoare în arhivele bisericilor respective, chiar și de acele, cari afară de curiositate limbistică, altă valoare nu au.

Puse odată în ordine arhivele vechi, membrii corespondenți ai secțiunii istorice, cari precum sperez că vor fi aleși la propunerea secțiunii, nefiind numărul limitat, din toate centrele românesci, unde se găsesc biblioteci publice, apoi din sinul membrilor despărțemintelor Asociațiunii, aceia vor cerceta toate arhivele și bibliotecile aflătoare pe teritoriul încredințat activității lor, apoi vor face propuneri secțiunii istorice, pentru de a-și procura copie de pe documentele ce le va judeca demne d'a fi publicate.

Astfel cred eu că am puté în decurs de vre-o câți-va ani, exploata și întregi tot ce pân'acum nu s'a făcut. Cu alte cuvinte: membrii corespondenți vor puté suplini comisiunile prevădute în regulament. Cu un astfel de personal am puté încerca punerea în lucrare a dispozițiilor ș-lui 12 din regulament; dispozițiuni pe cât de mărețe, pe atât de dificile.

Că în astă direcțiune pân'acum puțin s'a făcut e adevărat. Și nu s'a făcut, nu din nepăsare, precum pe nedrept s'a învinovățit comitetul

¹⁾ Din aceste forme se află ca prepozițiune an la Germani, in la Romani; ca postpozițiune an, en, on, la Magiari etc. și toate arată *locul* unde se află sau se petrece ceva.

Asociațiunii, la mai multe ocațiuni, ci pur și simplu din lipsă de capital și lipsă de personal. Nu membrii comitetului, nici cei cinci membri ordinari ai secțiunii pot fi obligați ca să peregrineze cu lunile prin toată Transilvania și Ungaria, cu spese enorme, pentru d'a cerceta biblioteci publice și archive bisericesci; cu atât mai puțin d'a îndeplini ei singuri tot ce § 12 dispune.

Și să nu credeți că archivele bisericilor române n'ar conține documente vechi de valoare istorică. Un exemplu: În numărul trecut al „Transilvaniei“ ocupându-me cu genealogia Huniadesilor, mi-am adus aminte despre cele cetite în anuarul societății istorice și arheologice din comitatul Hunedoara pe anul 1898, anume că, tinera văduvă a lui Ioan Corvin de Hunyad, a înaintat pe un „popă valach“ la rangul de protopop în 24 Aprilie 1516. Și că numitul popă valach, Petru Socaciu, de și pusese mâna pe diploma tinerei văduve Beatrice¹⁾, cu toate aceste, așa se vede că ceilalți popi valachi nu vor fi vrut să-l recunoască de protopop, căci precum vedem din colecțiunea numitei societăți, graful Georg de Brandenburg îl numește pe Petru Socaciu în 22 Maiu 1526 a doua-oară, și încă cu titlul de „igazi protopop“, între popii valachi ai comitatului Hunedoarei.

Din istorie scim că Beatrice se măritase a doua-oară după graful de Brandenburg. Astfel avea Petru Socaciu diplomă și dela bărbat și dela nevasta aceluia. Că popii valachi aveau să ierneze câinii de vênat ai nemeșilor și că protopopii valachi aveau să poarte pe umeri pe superintendenții calvini la sinoade, scim cu toții; dar că domni și doamne de Ungur numiau protopopi valachi, aceasta nu cred s'o fi sciut nici cei ce se ocupă cu istoria bisericească.

Vedeți deci, că dorința de a afla conținutul archivelor bisericesci e pe deplin îndreptățită, cu atât mai mult, căci par'că 'ți-e greu să te provoci la documente descoperite de unguri, în archivele bisericilor românesci; documente, despre a căror esistență Românii n'au avut cunoștință.

Profesorul de universitate Szabo Károly cercetând în anul 1887 archiva bisericeii gr.-catolice din Hunedoara, dăce în raportul său că, a găsit mulțime de documente (számos) din secolul al XVI-lea; iar Dr. Veress Endre, secretarul societății, cercetând în anul 1898 a doua-oară archiva, dăce că cuvântul „mulțime“ (számos) nu e potrivit, pentru-că din secolul al XVI-lea sunt numai trei documente:

1. „Diploma regelui Mathia, din 5 Iulie 1458, prin care concede iobagilor sârbi și valachi să-și poată zidi o capelă.

2. Diploma Beatricei Frangepan, văduva lui Ioan Corvin de Hunyad din 24 Aprilie 1516, și

*) În marele lexicon magiar „Pallas“ se dăce că Beatrice murise în anul 1510 în etate de 38 ani. Evident că aceasta e o greșeală, deoarece diploma de sub întrebare poartă data 24 Aprilie 1516.

3. Diploma grafului de Brandenburg din 22 Maiu 1526, despre numirea lui Petru Socaciu.

Afară de aceste mai sunt 3 documente din anii 1686—1711, privitoare la proprietatea bisericii, care s'a renovat sub principele Georg Rákoczy bătrânul, în anul 1654!!

M'am adresat cătră dnul protopresbiter gr.-cat. din Hunedoara, Ioan Pop, cu rugarea: să binevoească a dispune, ca pe spesele mele să mi se decopieze susnumitele diplome, pentru a le pute presenta în proxima şedinţă a secţiunii istorice. La această scrisoare am primit următorul răspuns:

Preaonorate Domnule!

Relativ la epistola din 11, şi corespondinţa din 20 April a. c., prin cari cereţi spre publicare copiile diplomelor aflătoare în arhivul bisericii noastre, una dela veduva lui Ioan Corvin, Beatrice Frangepan, prin care numesce pe preotul Petru Socaciu protopop, şi alta prin care mai târziu (1526) acelaşi Socaciu Petru a fost numit şi de Brandenburgi György (örgrof), de adevărat protopop, precum şi în fine diploma regelui Mathia dela anul 1458, — Vi se notifică, că diploma dată de Beatrice Frangepan fiind scrisă pe hârtie, e toată ruptă în mai multe bucăţi, aşa că până nu se va lipi la olaltă, nici nu se poate descifra. Diploma dela Brandenburgi György, prin care tot pe acelaşi Petru din Socet îl numesce protopop la anul 1526, se află deja tipărită în acte şi fragmente de Cipariu la pag. 72, iar diploma dată de regele Mathia la anul 1458 în 5 Iulie, fiind scrisă cu litere gotice, numai un specialist ar pute-o decopia corect şi eu necunoscând bine toate literile gotice, nu o pociu decopia, fără dacă a-ţi trimite un individ pricepător, bucuros o pun la dispoziţie ca să o decopieze. Altcum aceasta diplomă nu e de ceva interes istoric pentru noi, ci întreg conţinutul ei se referesce mai cu samă numai la aceea că: regele Mathia concede, precum a conces şi unchiul seu banul Bistriţei¹⁾, ca României şi Sêrbiei („nos fidelis olahos et rastini“) să-şi edifice o capelă în locul vechei capele în Hunedoara.

După cari, remân Hunedoara în 23 Aprile 1901, cu toată stima *Ioan Pop* protopop gr. cath.

* * *

Să ne împlinim datorinţa faţă cu neamul nostru; mult, puţin, ce vom pute aduna să lăsăm posterităţii, căci numai aşa se va pute com-pune o istorie, care să fie: „Vitae magistra“.

Sibiiu, în 21 Aprile 1901.

Iosif Sterca Şuluţu.

¹⁾ Nu unchiul seu, ci tatăl seu Ioan Hunyadi a fost numit prin Ladislau al V-lea graf şi ban al Bistriţei în anul 1453, fratele tatălui seu, Ioan junior, murise deja în anul 1440. Veţi „Transilvania“ Nr. 2 anul 1901.

MATERIAL ISTORIC

privitor la alungarea Românilor din satele săsesci ale Scaunului Sibiiului la 1776.

**Comunicări din protocoalele inedite ale magistratului Sibiiului,
de Nicolau Togan.**

Privitor la alungarea Românilor din satele săsesci ale Scaunului Sibiiului la 1776, am publicat în „Transilvania“ din 1897 (pag. 167 și urm.) un prea interesant document istoric, ce l-am descoperit în archiva parohiei gr.-cat. din Sibiiu; era un raport adresat comisiunii instituite de împărăteasa *Maria Teresia* din oameni dela guvernul transilvan și dela tesaurariat, cu scopul, ca să facă sfârșit prigonirii Românilor din satele săsesci ale Scaunului Sibiiului, inițiată la anul 1776 de către magistratul Sibiiului și caracterisată de însăși împărăteasa ca o *intreprindere îndrăzneată* (kühnes Unternehmen). Această comisiune era constituită sub presidiul comitelui Bethlen din următoarele persoane: comiții Wolfgang Kemény și Carol Teleki, din partea guvernului, și comitele George Bánffy și Mihail Medve, din partea tesaurariatului. Raportul din chestiune este adresat acestei comisiuni din partea baronului Iosif Miske, secretar guvernial, și Mihail Medve, vice-director al cauzelor fiscale, comisari exmiși să controleze întru-cât s'au executat poruncile împărătesci și ale guvernului, emanate cu privire la reconstruirea căsuțelor Românilor, demolate de către Sași în 9 sate din Scaunul Sibiiului, anume: *Slimnic, Șura-mare, Hamba, Gușterița, Noul-Săsesc, Vurpăr, Roșia-Săsească, Cașolț* și *Brad*, precum și la reșezarea acelora în vetrele avute.

Materialul, ce se publică acum, nu numai că adevărește autenticitatea raportului celor doi comisari, datat din Noul-Săsesc la 28 Iunie 1776, ci — lucru principal — ne presintă în lumină complectă această catastrofă, venită din chiar senin asupra capetelor bieților Români din satele săsesci, scoțând totodată în relief multe momente de deosebită importanță pentru istoria noastră națională.

Nu voiu întinde comentările prea mult, căci materialul istoric, cules din protocoalele inedite ale magistratului Sibiiului, în limba originală, este însuși destul de eloquent, și cred că poate fi cetit cu interes de toți cetitorii cunoscători de limba germână. Observ numai, că la ședința magistratului din *24 Aprilie 1776*, ținută sub presidiul consulului provincial *Johann Georgius von Honnamon*, în care s'a adus hotărîrea pentru alungarea Românilor din satele săsesci și pentru demolarea căsuțelor lor, au participat următorii membri: *Michael Seivert*, jude scaunal, *Johann von Rosenfeld*, *Michael Wagner*, *Dan. v. Seeberg*, *Franz Ant. Offner*, *Michael Valentinus v. Kislingstein* și *Johann Friedrich v. Rosenfeld*, ca notar. Protocolul ședinței din *29 Aprilie 1776* nu se găsește în colecțiunea protocoalelor magistratului.

Vor fi poate curioși cetitorii să scie, că cine a fost acel Honnamon, care a presidat cele doue ședințe fatale pentru bietii Români din satele săsesci. Honnamon era însuși un venetic în Sibiiu, pripășit aici din Moravia, și nici nu era protestant, ci catolic; de altfel era om cu carte. Când solicitase indigenatul în Sibiiu, cererea lui puse pe gânduri pe înțeleptul sfat al orașului, căci era bănuială, că Honnamon nu este de naționalitate genetică germână, după dreptul săsesc condiție fundamentală pentru obținerea indigenatului; își diceau senatorii, că „Morav“ și „Ceh“ poate să fie același lucru. Se vede însă, că Honnamon își va fi dovedit prin acte naționalitatea sa germână, căci la 28 Iunie 1769 comunitatea îl alege consul provincial cu 90 voturi, precând alt candidat la acest post însemnat, protestantul Johann Filtsch, primise numai 67 voturi. În acest post Honnamon fu și întărit și instalat la 4 Iulie 1770. „Întreprinderea îndrăzneată“ în contra Românilor, presidată de el, l-a lovit greu pe bietul om, cum se va vedea, iar la noua alegere din 6 Nov. 1776 acțiunile îi scădură în măsură foarte considerabilă, căci din 80 voturi întrunesc abia 16, alegându-se consul contracandidatul aceuia, notarul provincial Johann Friedrich v. Rosenfeld (protestant) cu 52 voturi. Honnamon e ales totuși și cu asta ocaziune proconsul, dar se încurcase în multe alte afaceri, cari nu ne privesc.

Pentru o mai bună orientare în materia ce urmează, cetitorul va reflecta și la locul amintit din „Transilvania“, precum și la cele-ce le scrie fericitul Barițiu în asta privință în istoria sa, vol. I. pag. 390—397.

*

Ședința magistratului din 24 Aprile 1776: Resolutionen auf mündlichen Vorträgen: I-mo. Da der Termin, welcher vor einiger Zeit denen bei *Hammersdorf, Gross-Scheuern, Hannebach, Stolzenburg* etc. zur praejuditz der Sächsischen Einwohner commorierenden Wallachen anberaümet wurde, zu Ende ist: so wird dem H. Senat. v. Kislingstein und H. Stadthauptmann Hertel committiert, obspecificierte Dörfer zu circulieren, und solcherley Wallachen, welche entweder Jobbagyen und Sellenen sind, oder auch als freye Leute zu andere Wallachischen Ortschaften gehören, von da weg, und einen jeden an den Ort, wo er oder seine Eltern hergekommen, hinzuweisen, besonders aber die in denen Branisten und übrig. Waldungen befindliche Kaliben niederbrennen zu lassen.

Ședința magistratului din 20 Maiu 1776: Auch erscheinen zwey Fiscal-Cancellisten im Nahmen des Herrn Causarum Fiscalium Directoris mit einer admonition und respective inhibition wegen deren, uti praetenditur, von den Sächsischen hiesig. Stuhls-Ortschaften exturbierten Wallachen. — Responditur: Intelligimus, und seye der Herr Director Causarum Fiscalium darinne mit Unwahrheit berichtet worden, dass man die Wallachen aus diesem Stuhl exturbiere, indeme man nur solche, welche von Wallachischen Stuhls-Ortschaften, oder aus anderen Stühlen und Comitaten, hiergekommen, und sich bey Sächsischen Ortschaften eingeschlichen, ad pristina habitationum loca zurückweise, wie man den dieser-

wegen allbereits dem Hochl. Gubernio den unterthänigen Bericht abgestattet habe.

Şedința magistratului din 21 Maiu 1776: Herr Stadthauptmann Hertel reichet die von ihm gefertigte General-Tabelle derer bey hiesig. Sächsischen Stuhls-Ortschaften commorierenden Wallachen ein, welche e sessione an das Hochl. Gubernium hinüberbegleitet wird.

Şedința magistratului din 4 Iunie 1776: Thoma Opris sen. stellet seine in die 40 Jahre dem Dorfe Gross-Scheuern theils als Kuhhirt, Feldschütz, Ochsenhüter und Pferde-Gestütter, theils aber auch in die 14 Jahre als Fleischhacker geleistete nützliche Dienste vor, und bittet, da er in Meschen, Mediascher Stuhl, als seinem Geburtsort, nicht mehr angenommen werden dürfte, ihme zu erlauben, dass er als ein 60-jähriger Mann auch noch ferner seinen Aufenthalt bey Gross-Scheuern haben könne. — Concl. Da bey Supplicanten die nehmliche Beweg-Ursachen vorwalten, welcherwegen auch andere Wallachen an ihre Geburts-Oerter zurückzuziehen bemüssiget sind, Supplicant noch über dieses nebst seinem Sohn nunmehr die Fleischbank in Hannebach und Neudorff übernommen hat, so kann seinem Begehren nicht willfahret werden.

Şedința magistratului din 10 Iunie 1776: Nr. 602 et 603. Zwey Gubl. Decrete dd. 7-ma Iunii a. c., beyde sub Nro. 2732, derer eines ein Circulare, das andere aber an den Magistrat gerichtet ist, worinnen intimiret wird, *wie Allerhöchst Ihro Mayestät missfällig vernommen, dass die bey den hiesigen Stuhls-Ortschaften Gross-Scheuern und Hammersdorf (Wallachen, care cuvânt lipsesce din text) ausgetrieben, auch sonst übel behandelt worden seyen. Zufolge einem diessfalls heruntergelangten Allernädigsten Hof-Rescript vom 30-ten May a. c. wird befohlen, gedachte Wallachen unversüglich wiederum in ihre Wohnungen und Besitz etc. innegehabter fundorum einzusetzen, führohin aber in dergleichen Fällen nach dem mit vom 17. May 1764 Allerhöchst fürgeschriebenen Normativo zu verfahren.*

Aceeși şedință punctul următor: 2011. Cossio Gublis dd. 10. Octobris 1775 Nro 5241, worinnen auf dem von den H. Gubernial-Concipisten Grafen Kornis und Rhedei abgestatteten Bericht, dem Magistrat die Erlaubnis ertheilet wird, alle bey Gross-Scheuern zur praejuditz der dasig. Sächsischen Einwohner sich aufhaltende Wallachen, dahin wo solche hergekommen, wegzuweisen, mit der gebrauchten Vorsicht jedoch, dass hiedurch kein profugium veranstaltet, und dass einem jeden sein industriale nach einer unparteyischen billigen Schätzung vergütet werden sollen. — Concl.: Da der Tit. H. Provl. Bürgermeister hierauf meldet, wie er gleich nach erhaltenen obigen zwei Gbl.-Verordnungen die Verfügung gemacht, dass mit der vorgehabten Translocierung innegehalten und diejenig. Wallachen, welchen ihre Hütten bereits abgerissen worden, mittlerweile *in denen Schopfen und Scheuern der Sächsischen Einwohner untergebracht werden sollten:* so wird diese vorläufige disposition vollkommen approbiert; weil der Magistrat indessen in Ansehung der Gross-Scheuerer

Wallachen sich mit obangeführten Gubl. Verordnung dd. 10. Octobr. 1775 legitimirn kann, und da sich die übrig. Sächsische Stuhls-Ortschaften mit Gross-Scheuern in dem nähmlichnn Falle befinden, keinesweges gefehlet zu haben vermeyent, auch bey diesen mit der gleichen Translocation der Wallachen zu veranstalten: so wird beschlossen, durch den H. Senator v. Kislingstein bey allen diesen Ortschaften ein genaues Verzeichniss aller noch unpossessionirten jungen Hauswirthen sowohl, als auch der heyrathsmässigen Sächsischen Burschen, aufnehmen zu lassen, um hievon bey der weiteren remonstration den gehörig. Gebrauch machen zu können.

Şedinţa magistratului din 12 Iunie 1776: Nr. 590. Cossio Gublis dd. 15-ma Maji 1776 Nro. 2073. Communicatur memoriale Valachorum penes pagos Nagy-Csür et Szelindek commorantium in puncto praetensae exturbationis e loco habitationum pro danda informatione, mit dem angefügten Befehl die querulanten bis auf Verordnung des Gubernii friedlich an Ort und Stelle bleiben zu lassen. — Concl. Da der Magistrat auf mehrere dergleichen Klagen seine Verantwortung eingeschickt hat, und sobald der Tit. H. Senat. v. Kislingstein mit der ihm aufgetragenen Conscribierung der Sächsischen heyrathsmässig. Jugend und junger Hauswirthen zu Ende kommen wird, eine zweyte gehorsamste Remonstration in dieser Materia nachzutragen gedenket, so wird diese besondere Klage bis dahin ad Acta seponieret.

Şedinţa magistratului din 15 Iunie 1776: H. Senator von Kislingstein überreicht den Bericht über die in den freyen Sächsischen Stuhldörfern untersuchte Anzahl derer daselbst befindlichen neuverheyratheten Bauern und ledigen heyrathmässigen Purschen, welche wegen Mangel der Plätze zu Hofstellen zum Theil bey ihren Eltern wohnen müssen, zum Theil nicht heyrathen können, und auf die Gründe, worauf die in ihre Geburts-Ortschaften translocierten Wallachen ihre Hütten gehabt, angesiedelt werden könnten. — Concl. Soll dem Allerhöchsten Hof vorstellig gemacht werden. (Representaţiunea către Maiestatea Sa se şi face şi se cetesce în şedinţa magistr. din 18 Iunie 1776 şi se aproabă.)

Şedinţa magistratului din 22 Iunie 1776: Nr. 645. Eine hohe Gub.-Verordnung dd. 17. Juny 1776 No. 2877. Das Hochl. Gubernium berichtet (sic!): wie das Ihre k. k. Maytt. vernommen, das ohnangesehen die Allerhöchsten Verordnungen vorhanden wären, wie nemlich im Fall die Sächsische Jugend anwachsen dörfte, die vorher von den Wallachen bewohnte Gründe, wieder zurückgenommen und zum Gebrauch derer Sachsen angewendet werden könnten, dennoch in einigen Sächsischen Dörfern Hermannstädter Stuhls die Wallachen aus ihren Wohnungen, nach Willkühr derer Gemeinden verjagt worden; daher Allerhöchst dieselbe ernstlich zu befehlen geruhet, die vertriebene Wallachen alsogleich in die ihnen weggenommenen Gründe wieder einzusetzen, diesen Vorgang, und die Ursachen der Amovierung durch eine vermischte Commission untersuchen zu lassen; die

Communitäten dagegen, zur Befolgung der in gleichen Fällen im Jahr 1764 vorgeschriebenen Verordnung anzuweisen.

Zufolge dieser Allerhöchsten Verordnung befiehlt Ein Hochlöbl. Gubernium, um einen grösseren, aus diesem *voreiligen Unterfang vor das Aerarium zu erwachsen könnenden Übel, vorzukehren*, dergleichen vertriebene Wallachen in ihre vorige Wohnungen *alsgleich* wieder einzusetzen, und verlangt zugleich von den Ober-Officianten des Magistrats, nemlich Bürgermeister, Königs- und Stuhls-Richter, wie auch Pro-Judicen von 8 zu 8 Tügen den Bericht, in welchen Oertern, wie viel Inwohner, und auf was vor Art und Weise solche wieder angesiedelt worden? Da ansonsten derley Officianten, im Fall solche wengleich und einen 8-tägigen Bericht einzusenden versäumen sollten, *Ihro k. k. Maytt. vorgestellt werden müssen*.

Áceeáși ședință: No. 646. Eine andere dd. 17. Juny a. c. No. 2877. Das Hochlöbl. Gubernium berichtet (sic!): Hochdasselbe habe auf eine wiederholte Klage einiger aus dem Hermannstädter Stuhl vertriebener Wallachen wie dass sie noch nicht in ihre Hütten angesiedelt, viel mehr mit Austreibung derer Wallachen auch aus andern Ortschaften fortgefahren würde, zu Erhaltung dieses Endzwecks denen in diesem Geschäfte in die hiesige Stuhls-Ortschaften ausgeschickten Commissarien angetragen, nach geendigtem derley Geschäfte, in solchen Ortschaften, wohin sie geschickt worden, die Wiederansiedlung im gantzen Hermannstädter Stuhl fortzusetzen und zu Ende zu bringen. Damit aber diese hohe Gubernial-Verordnung um so sicherer befolget werde: so wird zugleich dem Mgrtrt befohlen, damit derselbe nicht nur überhaupt den Hannen und Geschwohrnen derer Dörfer einschärfen möge, zu Beförderung dieses Werks, denen hierzu ausgeschickten Commissarien schuldigen Gehorsam und Beystand zu leisten, sondern auch über diess ein geschicktes Individuum von dem Officiolat des Magistrats zu Beschleunigung der Allerhöchsten und Gubernial-Befehle beyzugeben, sich angelegen seyn lasse. — Concl. Da von Seiten des Officiolats bereits ein hierzu taugliches Individuum ausgeschickt und den Dorfs-Beamten allen Gehorsam zu leisten anbefohlen worden: so soll dieses von Seiten der H. Oberofficianten, wie auch wegen des Fortgangs in Rücksicht der Wiedereinsetzung derer Wallachen von acht zu (acht, care lipsesce in protoc.) Tügen einberichtet werden.

Ședința magistratului din 4 Iulie 1776: Nr. 714. Die Hochlöbliche königl. in dem Geschäfte der translocierten Wallachen ernannte Commission, ahndet, dass ohnangesehen vermöge k. k. Rescript vom 30. May a. c. durch das Hochlöbl. Gubernium noch unter dem 7-ten Juny der ernstliche Befehl gegeben worden, die aus ihren Wohnplätzen exturbirte Wallachen, ohne allen Verzug in das gantze wieder einzusetzen, und von dem Erfolg Hochdasselbe zu berichten, so wie auch unterm 17-ten des nemlichen Monaths Juny wieder verordnet, dass der Burgermeister und Stuhlsrichter insbesondere, unter anderen, auch einen 8-tägigen Bericht hinüber geben sollten, wie viel bereits Wallachen, und auf was für Art

solche wieder angesiedelt worden? und zwar mit der Bedrohung, dass im Fall solches unterbleiben würde, solche Beamten nahmentlich Ihre k. k. Maytt. angegeben werden sollten: demohuerachtet weder der Magistrat, noch vielweniger gedachte Beamten, wegen der Befolgung gedachten Allerhöchsten Rescripte noch etwas berichtet habe; im Gegentheile aus dem Bericht der um den Erfolg wegen Wiedereinsetzung der exturbierten Wallachen zu betreiben ausgeschickter H. Commissarien, vom 28. Juny, erhelte, dass nicht einmahl einige Befehle noch an die Hannen und Communitäten derer Dörfer, wegen unverzüglicher Wiederansiedlung oftgedachter ausgetriebener Wallachen gegeben worden: daher wird ernstlich befohlen, ohne weitem Verzug diese Allerhöchste Willens-Meynung und Verordnung in diesem Stuhl zu aller Nachricht publicieren zu lassen, und zwar mit dem Befehl, derley Wallachen nicht nur in den Besitz derer Häuser und daran stossenden Gründe, sondern auch Äcker, Wiesen und Freyheit der Wayde, wieder einzusetzen, so wie sie solches bisher im Genuss gehabt, wie auch alle Art von Wirthschaft, und Freyheit gleich andern Sachsen, ohne Rücksicht des vorhm. den Sächsischen Gemeinden publicierten Verboths, welches hiemit cassiert würde, überall zu gestatten, und über den Erfolg einen 3-tägigen genauen, u. umständlichen Bericht obgedachter Hochl. Commission einzusenden.

Nr. 715. Ein hoher Gubernial Befehl dd. 28-a Juny 1776, sub Nr. 3054. Das Hochl. Gubernium berichtet, wie dass Ihre k. k. Maytt. die Austreibung der Wallachen *sehr missfallen* habe; daher Allerhöchst Dieselbe um diesem *kühnen Unternehmen* ernstlich Einhalt zu thun, eine besondere Commission unter dem Vorsitz Sr. Excellenz Grafen von Bethlen zu verordnen geruhet habe, welcher von Seiten des Hochl. Gubernii Tit. H. Graf Wolfgang Kemény und Carl Teleki, von Seiten des Hochl. königl. Thesaurariats aber Graf Georg Bánffy beywohnen, und auch der Causarum Fiscalium V. Director H. Michael Medve dazugezogen werden sollte. Nebst dieser Ernennung habe Ihre k. k. Maytt. zugleich lauth Allerhöchstem Rescript dd. 7. Juny dem Magistrat unter andern zu befehlen verordnet, Hohgedachter Commission allen Gehorsam und schuldige Befolgung *ohne alle Ausflucht* zu leisten, und auf die Puncta, über welche derselbe durch erwehnte Commission befragt werden dürfte, *mit Wahrheit* zu antworten. Daher der Magistrat sich nach diesen Allerhöchsten Befehl sowohl im gantzen, als auch in Rücksicht aller Individuorum zu achten hätte. — Concl. Der Hochlöbl. Commission zu berichten, dass sowohl auf den ersten hohen Gubernial Befehl dd. 7. Juny a. c. Tit. H. Burgermeister mit dem Translocations Geschäfte einzuhalten, und die Wallachen, deren Hüten bereits abgerissen worden, bey die Sachsen indessen einzulegen verordnet habe, als auch auf die letztere Gubl. Verordnungen vom 28-ten Juny ein Commissarius von Seiten der Löbl. Comunität, Johannes Czekelius auf die Sächsische Dörfer mit dem ernstlichen Auftrag ausgeschickt worden, die Wallachen wieder in den Besitz ihrer Höfe und Woh-

nungen zu setzen, weiln solchen ihre Insemination und Grundstücke ohnehin beygelassen worden; ferner wären die diesfälligen Berichte bereits unterm 2-ten und 4. July eingeschickt worden, die rückständigen aber sobald solche eingegangen würden, Einer Hochl. Commission hinüber gegeben werden. Übrigens wird der Magistrat nicht entstehen Hochgedachter Commission in allem schuldigen Gehorsam zu leisten.

Şedința magistratului din 8 Iulie 1776: Nr. 734. Eine andere dd. 11. Juny a. c. sub Nr. 2677. Das Hochl. Gubernium befiehlt den 8-tägigen Bericht, unter einer sonst *gewiss zu erfolgenden schweren Ahndung*, Hochdemselben einzusenden; was nemlich, zufolge der Allerhöchsten in Ansehung der Wiedereinsetzung derer vertriebenen Wallachen in ihre Wohnungen und verlorne Sachen ohnlängst publicierten Befehls, geschehen seye. — Concl. In einer Vorstellung an das Hochl. Gubernium sollen mit Beziehung auf die unterm 2-ten und 4-ten July eingeschickte Informationen, der letzte, von den Kastenholzer Dorfs Beamten eingegangene Bericht, hinüber begleitet werden.

Şedința magistratului din 10 Iulie 1776: Nr. 747. Tit. H. National-Agent von Türi berichtet dd. Wien den 28. Juny 1776, wie dass Er das Memorial wegen Übersiedelung derer Wallachen von den Sächsischen Stuhls-Dörfern, unter dem nemlichen Tag durch den Kammerherrn hineinzuschicken und den Allerhöchsten Befehl zurück zu erhalten das Glück gehabt, *dass weiln Ihre Maytt. erst alles Allerhöchst Selbst übersehen wollten*, Er sich Samstags erst Vormittag bey Ihre Maytt. melden lassen solle, um Allerhöchst Ihre fernere Befehle vernehmen zu können. Die alsdenn zu entnehmende Allergnädigste Willens-Äusserung wolle Er sodann mit der nächsten Post dem Magistrat überschreiben. — Concl. Dient zur Nachricht.

H. Joh. Czikeli, Communitäts-Verwandter, welcher als Commissarius in dem repositions-Geschäfte derer Wallachen in die Sächsische Stuhls-Dörfer von dem Magistrat ausgesickt worden, bittet, da Er viele Unkosten, Mühe und Arbeit habe, um ein Diurnum, seith dem Er bey diesem Werke gearbeitet hätte. — Concl. Die Dorfs-Beamten sollen supplicanten vor einen jeden Tag seines Aufenthalts 30 xr., als das vor einen Communitäts-Verwandten in publiquen Geschäften bestimmte Diurnum aus dem dasigen Proventen zu bezahlen schuldig seyn, und das gezahlte in die Dorfs-Rechnung bringen.

Bei dieser Gelegenheit wird gedachter Commissarius vorgerufen, Ihm ernstlich befohlen, auf allen 9 Dörfern zu circulieren, und vor die Wieder-Errichtung derer Hüten Sorge zu tragen. Zufolge dessen Demselben folgende Instruction hinausgegeben wird:

Instruction

für den Herrn Commissarium Joh. Czikeli.

H. Czikeli wird zu keinem andern Ende in die 9 Dörfer, aus welchen die Wallachen, ehehin gewesene Hirthen, in ihre Geburths-Oerter

zurück-gewiesen worden, deputieret, als dass Er besorge, womit die niedergerissenen Kaliben wieder hergestellt, und diesen nemlichen Wallachen die Gründe, welche Jeder derselben, quoquo Consensu Pagi, bis in das letztverflossene Monath April usufructuiret, zum weitem Genuss überlassen werde, und dieses zwar nur in so lange bis die fernere Allerhöchst k. k. Resolution in Sachen einfließen wird.

Da ich Consul auf nachdrücklichen Befehl Eines Hochl. Gubernii H. Johann Czikelius augenblicklich zu der Löbl. in hac re ordinierten Gubernial-Commission exmittieren musste, mithin demselben damals keine schriftliche Instruction geben konnte: so erkennet der Magistrat in Concreto, so wie ich in privato alles pro irritato, was H. Czikelius etwa, wider die Ihm mündlich gegebene Instruction geredet, geschrieben und gehandelt möge oder wolle.

Übrigends wird der Commissarius gehalten seyn, von jeden 3 zu 3 Tügen dem Magistrat zu berichten, in welchem von besagten Dörfern, wie viel, und nahmentlich vor welchen Wallachen die Hüten wirklich hergestellt worden?

Tot în şedinţa aceasta se cetesce conceptul unui raport către guvern, în urma ordinului guvern. din 11 Iunie 1776 Nr. 2677, „wegen der Ansiedlungs-Geschäfte derer Wallachen, welchen die Hüten abgerissen worden“.

Şedinţa magistratului din 16 Iulie 1776: No. 764. Die Hochl. in dem repositions Geschäfte derer Wallachen verordnete königl. Commission beschuldiget, vermöge Intimats dd. 12-ten July 1776 den Magistrat einer Verzögerung und Saumseeligkeit in Wieder-Einsetzung derer exturbirten Wallachen, welche derselbe besonders dadurch geäußert, weilen Er die activitaet seines Commissarii zu sehr, lauth der Ihm ertheilten Instruction vom 10. July, eingeschränkt, und alles was Er wider seine mündliche Instruction gethan, vor null und nichtig erkannt habe. Daher solcher die H. Gub. Commissarios nur bis Girelsau annoch begleiten wolle. Da also hieraus erhelle, dass der Magistrat nicht gesinnt seye mit dem gehörigen Eifer dieses Werk zu betreiben, so wird befohlen, mit mehrerem Ernst die Wiedereinsetzung derer Wallachen, sich angelegen seyn zu lassen, und ausgeschiedten Commissariis allen erforderlichen Beistand zu leisten, die Hochl. königl. Commission dagegen sogleich, innerhalb 3 Tügen, genau und umständlich zu berichten, und zwar: 1-o. Warum der Magistrat in obiger Instruction dem Cossario Czekeli nur in 9 Dörfern die reposition derer Wallachen anbefohlen? 2-o. Ob die auch in übrigen Sächsischen Dörfern wohnhafte Wallachen, welche der Stadthauptmann in 16 Dörfern beschrieben, und in ihre Geburts-Oerter verwiesen, wirklich schon wieder angesiedelt worden, und woferne solches nicht geschehen, aus was vor Ursachen die reposition verzögert würde? 3-o. Was vor eine mündliche Instruction dem Czekeli gegeben worden, welche der Magistrat vor null und nichtig erklärt habe, und aus welcherley Gründen derselbe dahin gebracht worden, solche, folglich alles was der Cossarius Czekelius möge

gethan haben, verwerfen wolle? *Da ansonsten die Cossion genöthigt seyn würde die Widerspenstigkeit des Magistrats Ihro k. k. Maytt. anzuzeigen.* — Concl. Der Hochl. Cossion zu antworten, dass der Magistrat nach genauer Befolgung aller in dieser Sache erhaltenen Befehle den Commissarius Joh. Czekelius aus der Ursache nur auf 9 Dörfer ausgeschiedt habe, weil auf den übrigen 7 Dörfern keine Hütten abgebrochen worden, sondern die hierbefindliche Wallachen sowohl in ihren Wohnungen, als auch dem Genuss der bisher angebauten Grundstücke geblieben wären. Den 2-ten Punkt besagter Instruction betreffend aber, Die HE. Gub. Commissarii den Commissarium Czeckeli zu der Commission, nach Abgang des vom Hochl. Gubernio bestimmten Commissarii, HE. Mich. Soterius subconcepisten, gezogen, folglich auch von Ihm verlangt habe, das in lateinischer Sprache verfasste Cossions-Protocoll zu unterfertigen, welcher Sprache gedachter Commissarius Czeckeli, als welcher nur zur Betreibung der wieder zu errichten. wallachischen Hütten hinausgeschickt worden, nicht kündig seye: daher der Magistrat sich gemüssiget gesehen, alles was derselbe wider seine vorige mündliche Instruction möge gethan, geredet und geschrieben haben, vor null und nichtig zu erklären, wovor er alles auch jetzo erkläre. Das diessfalls verfasste Concept wird hierauf verlesen und expediret.

No. 762. Sämmtliche Inwohner des Sächsischen Dorfs Gross-Scheuern klagen darüber, dass die daselbst an der Seite des Dorfs, nur unter gewissen Bedingungen, geduldete Wallachen, worüber sie die mit den Wallachen vom Dorf ausgemachte Contracte beyschliessen, in ihre Gerechtsame eindringen, und das, was selbige bisher modo precario genossen, vorschriftsweise an sich reissen wollten. Dass, nach dem sie, auf erhaltenen Magistratual Befehl zufolge ihrer gemachten Vorstellung wegen Anwachs und Vermehrung der dasigen Sächsischen Jugend, die Wallachische Hütten niedergerissen, nachhero nur vor wenig Tügen, durch den von Tit. H. Gub. Secretair Baron Miske und Vice-Director Medve erhaltenen Befehl angehalten worden, diese Caliben wieder aufzubauen, welches sie auch befolgt, da aber einige Wallachen wider die hohe Gubernial Cossion vom 10. Octobr. 1775, die Wiedererrichtung ihrer Hütten auf dem nemlichen Platz, wo solche vorhin gestanden, errichtet haben wollten, und darauf beharreten, ihre junge Leute von denen, durch die ausgeschickte Hl. Gubernial-Commissarios angewiesenen, und durch eine hohe Gubernial-Resolution versicherten Wohnplätze zu vertreiben, — so bittet das Dorf, der Magistrat wolle Mittel ausfindig machen, womit diese junge Sächsische Wirthen in denen Ihnen angewiesenen Plätzen verbleiben, und ihre bisher angewendete Mühe und Unkosten nicht vergeblich seyn mögen; ferner auch die dasige Inwohner bey denen von so viel hundert Jahren beybehaltenen Gerechtsamen schützen, anbey die gantze Sache dahin einzuleiten suchen, damit die Wallachen in die ihnen von denen Landes-Gesetzen bestimmte und allemal im Brauch gebliebene Gräntzen, auch vermöge

der mit uns eingegangenen Verbindungen, angewiesen werden mögten. — Concl. Es soll dem Hochlöbl. Gubernio die gantze Lage dieses repositions Geschäfts in conformitaet des vorherigen Conclusi berichtet und zugleich auch gegenwärtiges Memorial beygeschlossen werden. Welches alles sodann auch Ihre k. k. Maytt. vorstellig gemacht werden soll, mit der allerunterthänigsten Bitte, den Mgrt auf den Fall weiterer in Sachen wider ihn etwa anbringender Beschwerden Allermildest zu hören, um specificce ausweisen zu können, wie eydespflichtig derselbe sich angelegen seyn lasse, die wegen Wiederherstellung der wallachischen Kaliben erflossene Allerhöchste, und die sich hierauf gründende Gubernial Befehle, auf das schleunnigste zu vollziehen.

Eine Zuschrift an den hiesigen Magistrat, vom National Agenten v. Türi, dd. Wien den 5. July a. c. wegen der von Allerhöchst Ihre k. k. Maytt. in obigem repositions Geschäfts erhaltenen mündlichen Äusserung. — Concl. Dient zur Nachricht.

Der vom Magistrat ausgeschiedte Commissarius, Joh. Czeckelius, überschickt die Berichte in wie weit die Wiedererrichtung der Wallachischen Hüten in den Dörfern Kastenholz, Rothberg und Burgberg gekommen sey, und vor welche Wallachen namentlich ihre Kaliben fertig geworden, mit der Anfrage, was Er dabey zu thun habe? Da 3 Wallachen in Kastenholz, welche, ihrem Vorgeben nach, vor einem Jahr ein Stück Erde von Dörn-Hecken, doch ohne Wissen des Dorfs gereiniget, auch geackert hätten, diese von dem Dorf aus bey Niederreissung der Kaliben ihnen weggenommene Erde, wieder haben wollten. Ferner ein Wallach in Rothberg Namens Onye Bortsche ihm geklagt habe, wie dass Ihm das Dorf vor 3 Jahren ein Stück Erde von $\frac{3}{4}$ gegen jährliche Bezahlung gegeben, vor heuer auch wieder die Beamten darum angesprochen, welche ihm auch solches zugesagt, aber keinen Alldomasch darüber gehalten hätten, wozu sich nachher ein Dorfsmann gefunden, Namens Georgius Gross, und ihn davon abgetrieben hätte, unter dem Vorwand: Er seye als ein Dorfsmann näher als der Wallach zu der Gemein Erden vor Bezahlung. — Concl. Diese Berichte sollen dem Hochl. Gubernio eingeschicket, dem Commissario aber geschrieben werden, die Grundstücke, welche die Wallachen bey der Beschreibung des Stadthauptmann Hertels in Genuss gehabt, denen Wallachen wieder zu überlassen.

Şedința magistratului din 24 Iulie 1776: Es werden die Berichte des Magistratual Commissarii, Joh. Czekelius, verlesen, wegen der in den Dörfern Burgberg, Girelsau, Neudorf, Hannebach, Stoltzenburg und Gross-Scheueren wieder errichteten Wallachischen Hüten. — Concl. Sollen der Hochl. königl. Commission eingeschickt werden.

Tot în şedința aceasta: Ferner werden folgende Concepte verlesen:

1-o. Eine Allerunterth. Vorstellung an Ihre k. k. Maytt. dd. 16. July a. c. über die jetzige Lage des repositions Geschäftes derer Wallachen,

vermög welcher das Memorial der Gross-Scheuerner in dieser Sache beygeschlossenen wird.

2-o. Ein Bericht an das Hochl. Gubernium de eodem dato in der nemlichen Materie, etc.

Şedinţa magistratului din 1 August 1776: Nr. 827. Ein Bericht des Communitäts-Verwandten, Johann Czekelius dd 26. bis 31-ten July über dem Fortgange des Wallachischen restitution-Geschäftes in den Ortschaften Kastenholz und Burgberg, wobey sich derselbe in Ansehung Gross-Scheuern und derer von dasigen Wallachen im Genuss gehabten Grundstücke, wie auch Scheuern, Ställe, Zäime etc., anfragt, wie er sich zu verhalten habe. — Concl. Dem. H. Czekelius zu antworten: der Magistrat verweise ihn auf die ihm mündlich und schriftlich gegebene Instruction, welche es ausdrücklich enthalte, dass diesen Wallachen auch die Grundstücke, welche sie in der Nutzung gehabt, restituiret werden sollten. Es seye also überflüssig gewesen, sich diessfalls um fernere Verhaltungs Befehle anzufragen, zumahl ihm auch letzthin geschrieben worden, dass alles Niedergerissene, wiedererichtet werden solle.

Şedinţa magistratului din 7 August 1776: Nr. 844. Ein Bericht des H. Joh. Czekelius von 2-ten und 3-ten Aug. von dem weitem Fortgange der Wiederansiedlung der Wallachen bey Neudorff, Hannebach und Gross-Scheuern. — Concl. Soll dem Hochl. Gubernio eingeschickt werden.

Şedinţa magistratului din 28 August 1776: Nr. 916. Cossio Gublis dd. 9-na Augusti 1776 Nr. 3839. Das Hochl. Gubernium communiciert das Protocoll der von dem Tit H. Gubl.-Secretair Bar. Miske und dem T. H. Fiscal V. Director Medve peragierten Visitation derjenigen hiesig. Sächlich. Stuhlsortschaften, allwo die Wiedereinsetzung derer Wallachen geschehen solle. Und da aus solchem erhelle, dass annoch in verschiedenen Dörfern ein grosser Theil der wieder herzustellenden Wohnungen und übrig. Gebäuden aufzubauen und auszufertigen rückständig seye: So wird befohlen, dieses Wiedereinsetzungs Geschäft um so ernstlich. und schleuniger zu betreiben, je gewisser man sich widrigenfalls die schwerste Verantwortung zuziehen würde; auch von dem Fortgang dieses Werkes alsogleich und längstens binnen 8 Tügen Bericht abzustatten.

Nr. 920. Cossio Gublis dd. 16. Aug. 1776 Nr. 3922. Ein wiederholtes Monitorium wegen Beschleunigung des Wallachischen repositions-Geschäftes mit dem Beysatz, dass man sich hierinfall durch keinerley vorfallende Feldarbeiten zurückhalten lassen solle. — Concl. Es wird der Kaufmann T. H. Martin Hertel ad Sessionem gerufen und demselben befohlen, sämtl. 9 Dörfer, wo die reposition geschehen, zu circulieren, und das was an Hütten, Zäimen etc. noch fehlet, ohne Zeitverlust machen zu lassen, auch von 8 zu 8 Tügen hereinzuberichten, wie weit man gekommen seye.

Şedinţa magistratului din 21 Septembrie 1776: Nr. 1000. Cossio Gublis dd. 5. Sept. 1776 Nr. 4226. Ein Monitorium wegen völlige res-

tituirung derer bei den hiesig. Sächsischen Stuhlsortschaften commorierenden Wallachen und diessfällige richtige Abstattung der anbefohlenen achttägigen Berichte. — Concl. Da der hiezuangestellte Commissarius Martin Hertel eben mit Betreibung dieses restitutionen-Werks beschäftigt ist: so wird hievon der verlangte Bericht von Zeit zu Zeit eingesendet werden.

Şedinţa magistratului din 26 Septembrie 1776: Nr. 1026. Eine andere (Gubl. Cossion) dd. 20. Sept. a. c. sub Nr. 4531 in Betreff der Klagen einiger Gross-Scheuerer und Burgberger Klagen mit dem Befehl ersteren andere Plätze in der nemlichen Güte und Grösse wie die vorigen anzuweisen, und ihre Wohnungen so wie die vorigen wiederum aufzurichten, wie auch die Grundstücke, im Fall solche dergleichen gehabt, wieder zurückzustellen, indem die vorige hohe Gubl. Verordnung wegen amovierung dieser Wallachen nicht mehr stattfinden könne, weil solche erst damahlen vor sich gegangen, als auch die andern exturbieret worden; gleichfalls sollten auch die Hütten derer Burgberger Wallachen ohne Verzug wieder aufgebaut werden, *da die längere Verzögerung des Magistrats in diesem Fall gar nicht entschuldigt werden könne, sondern einer schweren Ahndung würdig seye.* Über welchen Erfolg das Hochl. Gubernium den Bericht innerhalb 8 Tügen einzusenden verlangt. — Concl. Es wird dem H. Stadthauptmann Hertel aufgetragen, in Gross-Scheuren selbst zu untersuchen, ob die Sachsen etwas auf die denen Wallachen abgenommene Plätze gebaut, oder nicht, und das Dorf im ersten Fallen anzuhalten, diesen Wallachen auf andere anzuweisende Grundstücke Wohnhütten nach dem hohen Gub. Befehl, im letzteren Fall aber auf den nemlichen Platz, woher solche von Einem Hochl. Gubernio weggeewiesen worden, dieselben wieder zu errichten. In Ansehung der Burgberger Wallachen berichtet der H. Inspector dasigen Dorfs, H. Senat v. Hermannsfeld, wie dass die Sächsische Inwohner nach verflossenen Montag beim Zubewerfung der bereits fertigen Kaliben zugeführt, und die Wallachen selbst an den Anwurf Hand angelegt hätten, so dass Er glaube, wie dass bis jetzo alles fertig seyn würde. Welches auch dem Hochl. Gubernio einzuberichten.

Şedinţa magistratului din 16 Oct. 1776: Nr. 1084. Cossio Gublis dd. 24. Sept. a. c. Nro. 4418, worinnen in materia repositionis Wallachorum verlangt wird, die zwischen dem Dorf Stolzenburg und dasigen Wallachen weg. völliger Ausfertigung ihrer Wohngelegenheiten errichtete Convention im Original einzusenden; in Ansehung derer Gross-Scheuerer Wallachen aber sich genauest nach der lezthinnig. Gubernial-Verordnung zu halten, und endlich weg. den Wallachen Gyorgye Luka zu disponieren, dass desselben Hütte auch aufgerichtet würde, weil derselbe desswegen, dass er seinem Bruder den Kopf eingeschlagen haben solle, nicht mit Vorenthaltung seiner Hütte, sondern auf andere Art zu bestrafen seye. — Concl. Es ist hierauf der verlangte Original-Contract bereits eingeschickt

und zugleich berichtet worden, dass der Commissarius Martin Hertel den Befehl erhalten habe, den Wallach Gyorgye Luka zufrieden zu stellen, und dass man dessen ferneren Bericht wegen dem repositions-Geschäfte nächstens einschicken werde.

Sedința magistratului din 28 Oct. 1776: Nro. 1094. Eine andere Gubl.-Cossion dd. 8. Octobr. a. c. sub Nro. 4753, vermöge welcher befohlen wird, dass woferne die Klage des Vonya Urss aus Girelsau in Rücksicht seiner Wohnhütten gegründet sey, die so das Dach davon abgerissen, und dadurch die Wände dieser Wohnung nach erfolgten häufigen Regen geschwächt, nicht nur das Dach, sondern auch die Seiten-Wände herstellen, daher auch den Supplicanten in Fällung des Holtzes zu diesem Endzweck nicht hindern sollten. *Überhaupt wird in Rücksicht der Nutzung derer Wälder verordnet mit den Wallachen so vorzugehen, damit solche nicht durch ihre allzugrosse Unterdrückung und Einschränkung auf das äusserste gebracht werden mögten.* — Concl. Es wird dem H. Hertel committiert diese Klagen zu untersuchen, und von dem wahren Befund der Sachen den Magistrat zu informieren, um so dann den verlangten Bericht Einem Hochl. Gubernio einsenden zu können.

Nro. 1095. Eine andere dd. 8. Octobr. a. c. sub Nro. 4766, mit den Befehl, auch die Sächsischen Inwohner des Dorfs Kastenholtz, in Rücksicht der von 9 Wallachischen dasigen Familien wider jene eingereichte Klagen, zu hören, und nach Beobachtung der Allerhöchsten wegen reposition derer Walachen ergangenen Verordnungen, einen wahrhaften und genauen Bericht alsbald hinüber zu geben.

Sedința magistratului din 30 Oct. 1776: Nro. 2005. Eine hohe Gubl. Verordnung dd. 11. Oct. a. c. sub Nro. 4915. Die reposition derer Wallachen wird zufolge der vorigen Befehle betrieben, und zwar mit der letzten Vermahnung, dass woferne der Magistrat dies von einer solchen Zeit her aufgeschobene Werk, nicht zu Ende bringen werde, das Hochl. Gubernium *auf Unkosten des Löbl. Magistrats Commissarios zu Endigung dieses Geschäfts hinausschicken* (werde), *sodann aber denselben als ungehorsam in Befolgung der Allerhöchsten Befehle Ihre k. k. Maytt. vorstellen wolle.* — Concl. Es ist bereits der Commissarius Hertel auf die Dörfer, woher die Wallachen translociert werden sollen, daher ihre Hütten abgerissen worden, mit dem Auftrag hinausgeschickt worden, zu untersuchen, was noch zu machen rückständig (wäre) und die Dörfer zu Wiederherstellung anzuhalten.

Nro. 2011. Eine andere dd. 1. 8.bris a. c. sub Nro. 4566, lauth welcher die Convention derer Wallachen aus Hammersdorf mit denen Sachsen wegen Wiederherstellung ihrer Hütten in originali verlangt, und zugleich befohlen wird, zu Folge Allerhöchster Verordnungen auch vor die Familien derer zwey des Diebstahls beschuldigten, die niedergerissenen Hütten wieder aufrichten zu lassen, weilen solche, im Fall auch jene gerichtlich des Diebstahls überwiesen würden, die Strafe des Verbrechens

nicht mittragen könnten. — Concl. gedachte Convention soll in originali eingeschickt werden mit dem Bericht, dass denen Hammersdorfern auch die Befolgung des letztern anbefohlen worden.

Nr. 2008. Se Gräfliche Excellenz Nicolaus v. Bethlen communicieren praevie ein an das Hochl. Gubernium dd. 3. 8-bris 1776 im repositions Geschäfte derer Walachen erlassenes Allerhöchstes Hof-Decret, mit dem Befehl in Ansehung aller Dörfer, woher diese exturbiert worden, eine statthafte Auskunft zu geben, in welchen Dörfern nemlich und wie viel reponiert? welche noch nicht wieder angesiedelt? und wem die weggenommene Sachen noch nicht zurückgestellt worden? — Concl. ist bereits dem Commissario Hertel committieret worden.

Şedinţa magistratului din 2 Nov. 1776: Ein Speciesfacti nebst der vom H. Cossario Hertel vollzogenen Untersuchung in Girelsau in Rücksicht der vom Vonya Urss wegen Wiederherstellung seiner Hütten, dem Hochl. Gubernio und von da herüber gegebenen Klage, vermöge welcher die unstatthafte exposition dieses Supplicanten erhellet. — Concl. Dem Löbl. Judicat zu committieren um diesen hereingeschickten Wallachen hierüber zu hören.

Şedinţa magistratului din 4 Nov. 1776: Nr. 1117. Eine hohe Gubl. Verordnung dd. 3. Oct. a. c. sub Nro 4691 in Rücksicht der von den Sachsen in Gross-Probstdorf völlig niedergerissenen Hütte des dasigen Kuhhirten, welcher wegen seiner kränklichen Umstände die Kühe nicht mehr hüten könne. Es wird daher befohlen solchem wieder seine Kaliben herstellen zu lassen, und innerhalb 8 Tügen das Hochl. Gubernium von dem Erfolg zu berichten. — Concl. Dem dasigen Provisor zur Untersuchung zuzustellen.

Şedinţa magistr. din 11 Nov. 1776: Der Bericht des auf die Dörfer, woher die Wallachen translocieret werden wollen, ausgeschickten Commissarii Martin Hertel, wegen Wiedererrichtung ihrer Hüten, nebst dem in Rücksicht des Vonya Urss aus Girelsau gehaltenen Verhörs. — Concl. Dem Hochl. Gubernii zufolge Hochdesselben herüber gegebenen Verordnungen einzusenden.

Şedinţa magistratului din 23 Nov. 1776: Nr. 1182. Eine hohe Gubernial Verordnung dd. 15. Nov. 1776 sub Nr. 5195, vermöge welcher, zufolge eines Allerhöchsten Hof-Decrets vom 3 Octobr. a. c. wegen ohnverzügliche Wiedereinsetzung derer amovierten Wallachen, befohlen wird, innerhalb 3 Tügen eine Tabelle darüber einzusenden über alle bisher völlig wieder in ihre Güter und Häuser, oder nicht ganz noch reponierte Wallachen, damit Ihro k. k. Maytt. ein umständlicher Bericht in Befolgung erwehnten Allerhöchsten Befehl hinaufgegeben werden könne. — Concl. Die anverlangte Tabelle soll dem Hochl. Gubernio eingesendet werden.

Şedinţa magistratului din 21 Febr. 1777: Nr. 189. Eine Gubl. Cossion dd. 7. Febr. a. c. sub Nr. 548 mit dem Befehl, diess, da die

generelle von dem Magistrat in dem repositions Geschäfte derer Wallachen dem Hochl. Gubernio eingeschickte Tabelle mit den Investigations-Protocollen der diesfalls ausgeschickten Tit. H. Cossariorum nicht übereinstimme, und die Klagen derer Wallachen wegen Wegnehmung der Gründe zum Feldbau, Nichtgestattung Holz in freyer Waldung zu fällen, und theils noch nicht völliger, theils gänzlich unterbliebenenen Errichtung ihrer abgerissenen Häuser, *täglich wiederholt würden*, der Magistrat die Ursache anzeigen, aus welchem Grund denen exturbirten Wallachen der Feldbau und frey Holtz zu fällen nicht gestattet würde, indessen aber die gänzliche reposition derer Walachen ohnverzüglich anordnen, und sowohl hierüber, als obberührtem das Hochl. Gubernium informieren möge. — Concl. Der angezeigte Bericht derer T. H. Cossariorum in diesem Geschäfte, soll von Einem Hochl. Gubernio verlangt werden, um solche mit den diesseitigen Tabellen gegeneinander halten, sodann von Dorf zu Dorf die Untersuchung diesfals vollziehen, und über den wahren dermaligen Stand dieser Wallachen dem Hochl. Gubernio berichten zu können, welches Einer besondern Commission unter der Aufsicht H. Senatoris Kein mit Zuziehung eines Mitgliedes aus der Löbl. Communitaet aufgetragen wird; worauf zugleich das diesfalls abgefasste Concept stante sessione expediert wird.

Şedinţa comunităţii orăşenesci din 6 Martie 1777: Hierauf wird die zu Folge hoher, unter gestrigen Session verlesene Gubernial Verordnung herauf berufene Löbl. Communitaet ad sessionem eingeladen. (Mai înainte se ţinuse şedinţă magistratuală.) Worauf auch alsbald die Tit. H. Deputierte von Seiten des Löbl. Gubernii *Graf Kemény und Stephan von Hanneheim*, nachdem beyden einige von Seiten der Communitaet bis auf die Stiegen, die jüngeren H. Senatores dagegen bis zur Stiegen entgegen gegangen, eintreten. *Sobald Hochdieselben den Ihnen insbesondern angewiesenen Platz eingenommen, wird durch den H. Gubl. Concipisten Sam. Károlyyi ein Allerhöchstes k. k. Rescript dd. 23 Ian. 1777 verlesen, vermöge welcher Ihro k. k. Maytt. Allerhöchst Dero Missfallen über das Verfahren des Magistrats in der Ihm schuldgegebenen exturbation derer Wallachen von den Sächsischen Dörfern nachdrücklich zu erkennen geben, und dem Magistrat solches bey offenen Thüren zu verlesen, anbey aber sowohl die vor die diesfalls auf die Dörfer geschickte Tit. H. Cossarios verwendete Ausgaben und Contribution dieser exturbirten Wallachen pro A. 1776 zu Vergütung des Ihnen hiedurch verursachten Schadens und Zeit-Versäümniss, wie auch die Bonification der Arbeit und Zeit-Versäümniss der Sächsischen Dorfs Inwohner in 3 Theilen zu bringen anbefiehlt, wovon einen Theil damaliger T. H. Consul Provlis von Homnamonn, und anstatt des vorigen H. Stuhlsrichters Mich. Seivert, dessen Erben, wie auch Herr Senator von Kistingstein, die übrigen zwey Theile, aber diejenige Senatores, so in den Magistratual Sessionen vom 24-ten und 29-ten April 1776 zugegen gewesen, zu vergüten gehalten seyn sollten.*

Tit. H. Gubl. Rath Graf Kemény proponiert hierauf mündlich, dass diese Vergütung innerhalb 4 Wochen richtig in die Provl. und Cameral Cassa eingeliefert werden müsse, zu welchem Ende Hochderselbe das Verzeichniss der Contribution der exturbirten Wallachen pro A. 1776 und die Specification der aus der Cameral und Provl. Cassa gelieferten Diurnorum und übrigen in diesem Geschäfte gehabtten Unkosten dem H. Consuli Provli einreicht, mit dem Bedeuten, die Amtsleute von denen Sächsischen Dörfern, woher die Wallachen exturbirt worden sollen (sic!), ohnfehlbar den 10-ten dieses Monats vor eine Hochl. Cossion zu berufen, um wegen der Forderung in Rücksicht ihrer diesfalls gehabtten Arbeit und Zeit-Versäumniß eine genaue Untersuchung anstellen zu können.

Tit. H. Provl Consul erwiedert, wie dass der Magistrat mit dem grössten Schertz diese Allerhöchste Ungnade vernommen, und sich mit allem möglichen Eifer befleissigen würde, sich der Allerhöchsten Gnade in Zukunft nicht unwürdig zu machen, zu deren Wiedererhaltung der Magistrat auch um die Unterstützung eines Hochl. Gubernii und Hochdesselben Fürwort unterthänigst bitten wolle.

Worauf obgedachte Tit. H. Deputati wieder abgehen, und sodann verlesen werden: 1-o. die hohe Gub. Verordnung dd. 27. Febr. 1777 sub Nr. 227 wegen Absendung dieser Deputation, etc.

Nro 231. Eine andere Gub. Verordnung dd. 25. Febr. 1777 sub Nro 627, vermöge welcher die Klage zweyer Mayrer, dass auch sie aus Hannebach vor 14 Jahren exturbirt worden, und lauth Allerhöchsten neuen Befehl wieder gantz reponiert werden sollten, mit dem Auftrag herübergegeben wird, um das Hochl. Gubernium innerhalb 8 Täggen zu berichten, in wie weit diese Klage gegründet sey. — Concl. Soll H. Senatori Kein zur Untersuchung übergeben werden.

Nro. 236. Eine andere dd. 4. Febr. 1777 sub Nro 9130, zufolge welcher die Klagen derer Gross-Scheurner Wallachen, wegen exturbation und Abreissung ihrer Häuser mit dem Befehle communicirt werden, um nach untersuchter Klage, auf alle Punkte insbesondere einen statthaften Bericht dem Hochl. Gubernio einzuschicken, *indessen aber darauf zu sehen, damit denen Supplicanten keine Gelegenheit weiter zu Klagen gegeben, sondern auf ihre gänzliche restitution gesorgt werde.* — Concl. dem H. Senator Kein zur Untersuchung in loco mitzutheilen.

Şedinţa magistratului din 8 Martie 1777: Zu mehrerer Glaubwürdigkeit der zu untersuchenden Klagen derer bey den Sächsischen Dörfern wohnenden Wallachen wider die Sächsischen Inwohner, wird resolviert, zu dieser Investigation zwey ungrische Gubl. Cantzellisten als Regios mitzunehmen.

Şedinţa magistratului din 13 Martie 1777: Nro. 271. Eine andere (Gubl. Cossion) dd. 28. Febr. a. c. sub Nro. 870. Das Hochl. Gubernium übersendet auf Mgrtual Ansuchen die über die durch den Cossarius Hertel in dem repositions-Geschäfte derer Wallachen eingeschickte Tabelle ge-

machte Reflexionen in einer sub Nro. 548 beyliegenden relation, mit dem Befehl, zufolge vorheriger hoher Gub. Verordnungen alsbald fürzusehen, damit denen exturbierten, und nachher wieder angesiedelten Wallachen keine Gelegenheit billig klagen zu können, gegeben werde, zugleich aber auch die hohen Gubl. Befehle insbesondere den vom 7. Febr. sub Nr. 548 erlassenen, zu befolgen, und den verlangten statthaften Bericht einzuschicken. — Concl. Soll dem diessfalls zur Untersuchung auf die Dörfer hinausgeschickten Cossario H. Kein communiciert; dem Hochl. Gubernio aber vor die communication obgedachter reflexionen gedankt, und da der Magistrat fürsieht, *dass die diesfällige ungegründete Klagen derer Wallachen nicht aufhören*, zugleich das Hochl. Gubernium ersucht werden, zu mehrer Glaubwürdigkeit der diesfälligen Untersuchung einen Subalternen von Seiten desselben als Regium der Mgrtual Cossion beyzugeben.

Leg. die von der Commission in Hammersdorff in dem repositions-Geschäfte derer Wallachen vollzogene Untersuchung, wozu einige Anmerkungen gemacht werden. — Concl. Soll der Cossion hinausgeschickt werden, und das Angemerkte noch nachzuhohlen, worauf diese Arbeit dem Hochl. Gubernio einzuschicken.

Şedinţa magistratului din 20 Martie 1777. Nro 302. Eine andere (Gubl. Cossion) dd. 6. März a. c. sub Nro 1128, vermöge welcher das Memorial der Aposdorffer Wallachen, welche darüber klagen, dass sie von den Sächsischen Mitinwohner vexiert, und in dem Incolat turbiert würden, mit dem Befehl herübergegeben wird, um die Ursachen dieser Klagen zu untersuchen, und im Fall solche gegründet befunden werden dürften, die beklagten Sachsen von weiterem denen Wallachen zuzufügenden Unrecht abzuhalten, wie auch alle Gelegenheit weiter zu klagen zu verhindern, von dem Erfolg aber das Hochl. Gubernium zu informieren. — Concl. Zu berichten, dass diese Klagen ungegründet wären, indem die Hütten vom Dorf aus vor die Hirthen errichtet worden, da die Supplicanten aber nicht mehr Hirthen Dienste thun wollten, so wäre das Dorf gemüssiget andere Hirthen aufzunehmen, und solchen diese Hütten zur Wohnung anzuweisen, nunmehr verlangten Supplicanten einen Platz anzuweisen, um andere Hütten vor sich zu bauen, welches nicht geschehen könne aus Mangel des Platzes.

Letztlich werden folgende Concepte verlesen und approbiert:

1-o. Einer relation an das Hochl. Gubernium dd. 13. Martij a. c. wegen reposition der Wallachen ad Nr. 271, etc.

Şedinţa magistratului din 1 Aprile 1777: Letztlich wird verlesen ein Concept einer aller unterthänigsten Bitte des hiesigen Magistrats an Ihro k. k. Maytt. dd. 30. März 1777, *wegen Milderung der demselben (Honnamon) zuerkannten Strafe in Rücksicht des Verfahrens wider die Wallachen.*

Şedinţa magistratului din 29 Aprilie 1777: Nro 428. Cossio Gublis dd. 25-ter April 1777 sub Nro 2104. Es wird der Bericht verlangt, ob und auf was Art der Allerhöchste Befehl in Ansehung die dem Magistrat

wegen Vertreibung der Wallachen andictierte Strafe vollzogen worden seye. — Concl. zu antworten: dass der Magistrat dieserwegen *Clementiam Principis imploriert habe, und also bis zu erfolgender Allerhöchster Resolution um dilation bitte.*

Şedința magistratului din 16 Maiu 1777: Nr. 474. Eine andere (Gubl. Cossion) dd. 15. April 1777 sub Nro 1513, vermöge welcher befohlen wird, den Hammersdorffer Wallachen, welche die gemeine Dorfslasten so wie die dasige Sachsen trügen, die ihnen vor der exturbation gestattete beneficia, auch ferner hin, ohne Einschränkung zu bewilligen, und die wegen ihrer Wiederansiedlung erlassene Verordnung zu befolgen. In Rücksicht eines Gubernial subalternen, welcher der von den Magistratual Cossariis angefangenen Investigation beiwohnen solle, erwiedert das Hochl. Gubernium, dass solcher nicht nöthig wäre, und keine Gelegenheit zu weiteren Unkosten gegeben werden dürfte, da Hochdasselbe der von dem Magistrat angefangenen Untersuchung der Klagen derer Wallachen allerdings beypflichte, welche jedoch zu betreiben, und dem Hochl. Gubernio der diesfällige Erfolg zu berichten wäre. — Concl. Dient zur Nachricht, und soll diese bereits vollzogene Untersuchung eingeschickt werden.

Şedința magistratului din 4 Iunie 1777: Nr. 533. Commissio Gublis dd. 22 Maji 1777 sub Nr. 2433. Ein Monitorium, die Allerhöchste Verordnung in negotio repositionis Valachorum, welche dem Magistrat durch Gubl. Commissarios publiciert worden, bin. 8 Täg. ein Genüg zu leisten und hierüber Bericht abzustatten. — Concl. Zu informieren: Der Magistrat werde die Veranstaltung machen, *dass die andictierte Strafe vom Sallario der betreffenden Senatorum abgezogen werde.* Da diese Salarien aber bekanntlich so beschaffen, dass solche auch ohne dergleichen Abzüge zu anständiger Unterhaltung einer Familie nicht zureichen und verschiedenen Senatorum Vermögens-Umstände so conditioniert wären, dass sie ausser dem geringen jährl. Salario, keine andere Einkunft hätten, so bitte man um die Erlaubnis, diese Salarien-Abzüge in mässigen Ratis successive vornehmen zu können.

Şedința magistratului din 16 Iulie 1777: Resolutiones auf mündliche Vorträge: 3-o Den bereits bey den Sächsischen Stuhldörfern wohnenden Wallachen, soll nicht erlaubt werden, mehrere Hütten anzubauen, als sie bey ihrer Translocation bereits gehabt, vielweniger aber ausser diesen einem Wallachen sich bey gedachten Dörfern neuerdings anzusiedeln gestattet werde.

Şedința magistratului din 24 Iulie 1777: Nr. 705. Eine andere (Gubl. Cossion) dd. 8. July sub Nr. 3397, zufolge welcher in Rücksicht der eingereichten, und beygelegten Bittschrift des Many Lázár und Gyorgye Luka aus Hahnebach befohlen wird, die Ursachen und Beweggründe dem Hochl. Gubernio anzuzeigen, warum ihnen verbothen worden, ihre Wohnungen zu vergrössern und neue zu errichten. — Concl. Dem Hochl.

Gubernio einzuberichten die diesfällige Beweggründe wären sowohl in dem Landesgesetz Approb. Constit. P. T. A., als in dem letzten Allerhöchsten Befehl wegen Amotion der Wallachen im Erforderungsfall gegründet, und diese angesuchte Vergrösserung oder Errichtung könne um so weniger gestattet werden, als hiedurch die sehr anwachsende Sächsische Jugend selbst von ihren Geburths Oertern ausgeschlossen, sodann keinen stabilen Aufenthalt zum grössten Nachtheil des vivi aerarii Regii finden würden, da derley Wallachen dagegen in ihrem Geburths-Ort, oder andern wallachischen Dörfern, wenn solche nicht von Natur unbeständig wären, ja auch in denen Comitaten, wo ihnen hinlängliche Grundstücke zum Anbau gegeben werden könnten, leicht anzusiedeln wären, *ohne dass freye Sachsen, und Inwohner jenen als tolerierten Inquilinis weichen müssten.* Das diefalls verfasste Concept wird verlesen und approbiert.

Şedinţa magistratului din 29 Sept. 1777: Nro 865. Cossio Gublis dd. 16. September 1777 sub Nro 4075. In Verfolg dessen, was von Seiten des Magistrats unterm 24-ten Iuli a. c. auf das Ansuchen zweyer Wallachen Namens Many Lazar und Gyorgye Luka vorgestellet, wird hinlängliche Auskunft verlangt, aus was für einem Grund eigentlich die Sächsische Dorfs-Einwohner den bey ihnen wohnenden Wallachen die Erbaung neuer Häuser oder auch die Erweiterung der bisherigen Wohnungen verwehren wollten. — Concl. Zu antworten: Man gründe sich hierinefalls 1-mo darauf, dass vermöge der in negotio repositionis Valachorum emanirten Allerhöchsten Verordnungen nur die restitutio in statum pristinum, keineswegs aber eine Vermehrung oder Erweiterung der wallachischen Hütten bey den ursprünglich Sächsischen Dorfschaften anbefohlen worden. 2-do darauf, dass diesen nehmlichen Allerhöchsten Resolutionen zufolge, der wallachische Inquilinus dem Sächsischen Dorfs-einwohner, so oft sich zwischen beyden eine Collision ereigne, weichen müsse. Da man nun aber jezo bey denen hiesigen Sächsischen Stuhlsdorfschaften ein derer Fall seye, dass es eine grosse Menge junger Hauswirthe an Wohnplätzen und Grundstücken zum Anbauen gebrauche, der heranwachsenden und zum Theil heyrathsmässigen Jugend zu geschweigen: so wird es den Allerhöchsten Verordnungen gerade entgegen gehandelt seyn, wenn man über die bishero schon bey Sächsischen Dorfschaften eingeschlichenen wallachischen Familien noch mehrere stabilieren oder auch denen bereits untergebrachten mehrere Freyheiten einräumen und dadurch die eingebohrenen Sächsische Einwohner beschränken und nahrungslos machen sollte. Bey einer anzustellenden unpartheyischen Untersuchung würde sich auch bey den übrig. Sächsischen Dorfschaften, so wie bey Gross-Scheuern, allwo die Untersuchung geschehen seye, unwidersprechlich finden, dass die Wallachen den eingebohrenen Sächsischen Einwohnern an ihnen würllich hinderlich und nachtheilig wären; sollte man also noch mehrere einschleichen lassen: so würde hiedurch der Schaden immer grösser, und wenn in der Folge die Nothwendigkeit

einer Translocierung erheische, solche andurch nur schwerer gemacht würde.

Şedința magistratului din 5 Nov. 1777: Nro. 921. Commissio Gublis dd. 26. September 1777 sub Nro. 4524. Communicatur memoriale derer bey Stolzenburg commorierender Wallachen, worinen sich solche beklagen, dass denen wegen ihrer reposition ergangenen Allerhöchsten Verordnungen kein Genüge geschehe: pro danda intra quindec. informatione. — Concl. Da die meisten dieser Klagpunkte in denen zu Stolzenburg angestellten Investigationen und dem Hochl. Gubernio darauf abgestatteten Berichten schon erörtert und gehoben sind: so sollen die Anteaeta herausgesucht und die verlangte Information darnach abgestattet werden.

Şedința magistratului din 21 Martie 1778: Nro. 232. Cossio Gublis dd. 3-tia Martii 1778 sub Nro. 888. Communicatur Memoriale Walachorum penes pagos Stoltzenburg, Gross-Scheueren, Hannebach, Hammersdorf, Neudorf, Burgberg, Rothberg, Kastenholz et Girelsau commorantium, worinnen sich selbige beklagen, dass denen wegen ihrer reposition emanirten Allerhöchsten Verordnungen noch dato kein völliges Genügen geschehen seye, mit Befehl die Sache genau zu untersuchen, und die Allerhöchste Befehle zu befolgen, auch von dem Erfolg Bericht abzustatten. — Concl. Tit. Herr Provl Consul übernimmt es diese Klagen untersuchen zu lassen, zu welchem Behuf dann deme die vorhergegangene diessfällige Untersuchungen resolvirt werden sollen.

Şedința magistratului din 14 Oct. 1778: Nr. 781. Cossio Gublis dd. 29. Sept. 1778 sub Nro. 4409. A. 1777 intimiert intra octavum Auskunft zu geben: ob der unterm 23-ten Junii 1777 in Ansehung der Restitution der emovirten Wallachen emanirten Allerhöchsten Verordnungen ein Genüge geleistet worden? — Concl. zu antworten: Die Wallachen seyen beyder, in Ansehung ihrer Wohnungen, als auch derer ehemdem im Genuss gehalten Feldgründe völlig restituiret worden; die pro A. 1776 vor selbige zu bezahlen anbefohlene Contribution anlangend, hingegen habe der Magistrat annoch im nächstabgewichenen Jahre der Allernädigsten Monarchin eine allerunterthänigste Bittschrift, wovon eine Abschrift beyzulegen, zu Füßen legen lassen, worauf zur Zeit die Allerhöchste Resolution noch nicht erfolget seye; wannenhero der Magistrat diessfalls noch um wenig Aufschub und Eines Hochl. Gubernii väterl. Unterstützung gehorsamst bitte.

Şedința magistratului din 15 Iulie 1780: Nr. 629. Leg. Cossio Gublis dd. 3. Iuny a. c. sub Nro 2757 mit dem Bedeuten: in der von dem Magistrat Ihro Maytt. eingereichten Supplique, wegen Erlassung der wegen Amovierung der Wallachen im Jahr 1776 andictierten Strafe, so zufolge Allerhöchsten Decret vom 3. Maji a. c. pro opinione zurückgeschickt worden, wären zwey Umstände zur Entschuldigung des Magistrats bey diesem Verfahren hauptsächlich enthalten, und zwar: Erstlich weil bey Gelegenheit der amovierten Wallachen H. Medve, damaliger Vice-Director, durch seine Cantzelisten, die Klagen im Nahmen der amov-

vierten Wallachen verfertigen lassen, und in diese Klagen auch solche einfließen lassen, deren die Kläger nicht einmal gedacht, ja auch solche Wallachen in die Anzahl der Kläger geschrieben, welche nicht einmal amoviert gewesen, andere endlich ein und den nehmlichen Hausvater unter verschiedenen Nahmen bis zweymal unter die Zahl der Kläger gesetzt. 2-tens dass durch die Amovierung der Wallachen ihnen nichts abgegangen, ja nach den Contributions-Tabellen in Jahren 1776 und 77 ihr Vermögens-Stand, folglich auch die Contribution der Amovierten nicht nur nicht verringert worden, sondern auch gewachsen seye. Ehe und bevor also die Allerhöchsten Orts anbefohlene Information und Opinion Ihro Maytt. von dem Hochl. Gubernio eingeschickt würde, als wird dem Magistrat befohlen, diese von dem H. Medve unrichtig, oder unter verschiedenen Nahmen zweymal in die Zahl der Kläger eingetragene Wallachen, zu weiteren Untersuchung specific und statthaft zu erneuern, den Statum aber der Contribution derjenigen wirklichen Amovierten vom vorigen Jahr und accrescent vom folgenden nach der Contributions-Tabelle individualiter auszuarbeiten, und dem Hochl. Gubernio ehestens einzuschicken. — Concl. Wird dem H. Notario committiert.

SCIINȚĂ, LITERATURĂ ȘI ARTĂ.

Diplome Maramureșene din secolul XIV și XV. Adunate și comentate prin *Ioan Mihályi de Apsa*, doctor în drepturi, procurator al comitatului. Maramureș-Sziget. Tipografia lui Mayer și Berger. 1900. 672 pag. 8° mare. Prețul cor. 10.

Sub acest titlu a apărut în timpul din urmă o publicațiune de mare valoare istorică, menită să arunce multă lumină asupra trecutului frumoasei țeri a lui Dragoș-Vodă. Dl Dr. Ioan Mihályi, zelosul scrutator al istoriei Maramureșului, al cărui vrednic fiu este, prin cartea sa, de sigur o apariție cum rar ne este dat să înregistrăm pe terenul istoriografiei române, deschide bogate izvoare pentru cunoașterea trecutului aceluși colț de țeară, de care sunt legate mari tradiții ale neamului românesc, și prin aceasta s'a avântat deodată în șirul frunțașilor scrutatori ai istoriei noastre naționale. Ceea-ce ridică foarte mult valoarea acestei publicațiuni sînt prețioasele notițe, cu cari însoțesce autorul multe din diplomele publicate, notițe, cari dau dovadă de largi cunoștințe istorice. Volumul de față cuprinde toate documentele din secl. XIV și XV privitoare la Maramureș, câte îi sunt cunoscute autorului după text, dar afară de cele publicate mai sunt încă foarte multe, cari neobositul scrutator promite, că-și va ține de datorință plăcută să le caute și publice și pe acelea, dacă publicul se va arăta cât de cât pătinitor față de aceasta întreprindere, care cu drept cuvânt merită toată încurajarea. Din diplomele publicate de astă-dată es acum mai ântăiu la lumină 310 bucăți din

numărul total de 366, câte cuprinde volumul present. Publicarea celorlalte era de trebuință nu numai pentru completarea colecțiunii, ci și pentru aceea, că din multe publicațiuni, în cari au eșit, numai puține se află, și acelea cu greu.

După proveniență diplomele acum publicate se împart astfel: 67 bucăți sunt din archiva conventului din Lelesz; 56 din diverse colecțiuni publicate; 49 dela George Petrovay, proprietar în Nagy-Kürü; 32 din archiva comitatului Maramurș, și 162 dela particulari.

*

Ioan Circa de Gambuts, ca episcop al Marmației *Dositeiu Circa*, 1660—1730, de *Ioan Puscariu*, membru al Academiei Române. (Extras din Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XIII Memoriile secțiunii istorice. Bucuresci. Institutul de arte grafice Carol Göbl. 1901. 11 pag. 4° Prețul 20 bani). Broșura presentă cuprinde discursul autorului academician ținut în ședința Academiei Române dela 16 Martie 1901, asupra unui personaj interesant din timpurile agitate dela începutul secl. XVIII, căruia se încearcă „a-i da locul cuvenit și bine-meritat în istoria Românilor“, presentându-l „ca un martir adevărat“.

*

Higiena sau cartea sănătății, manual pentru scoalele populare de *Dr. Stefan Erdélyi*, Blaj 1900; o mică broșură de 63 pag. premiata și apoi tipărită de despărțământul „Blaj“ al Asociațiunii, care cuprinde următoarele capitole: despre nutremânt (inclusive beuturi), despre aer, despre îmbrăcăminte, despre locuință, despre îngrijirea corpului, despre ocupațiune, despre morhuri și despre întâmplări periculoase, redactate toate la priceperea publicului mare, laic în ale higienei și cu mai puțină carte. În aceste capitole sunt înșirate o mulțime de lucruri bune și de folos din domeniul higienei, astfel că putem recomanda cartea tuturor acelorora, cari se interesează de chestiuni igienice. (Prețul e de 30 fileri). În fine dorim, ca ediția primă să se epuizeze cât mai îngrabă, pentru a pute scoate o nouă ediție cu un limbagiu mai îngrijit.

*

Ugrinus — 1291. Discurs rostit la 9 (22) Martie 1901 în ședința solemnă, de *Ioan Puscariu*, membru al Academiei Române, cu respuns de *B. Petriceicu-Hasdeu*, membru al Academiei Române. Bucuresci. Institutul de arte grafice Carol Göbl, furnisor al Curții Regale. 1901. 17 pag. 4°. Prețul 20 bani.

*

Protocolul congresului național-bisericesc ordinar al Metropoliei Românilor greco-orientali din Ungaria și Transilvania, întrunit în Sibiiu la 1/14 Octobre 1900. Sibiiu. Edițiunea Metropoliei. 1900. 181 pag. 8°. Prețul cor. 1.40.

*

Raportul anual al societății de lectură „*Petru Maior*“ din Budapesta pe anul administrativ 1899—1900. Budapesta, 1901. Proprietatea societății.

36 pag. 8°. — Extragem din acest raport următoarele date: Societatea „Petru Maior“, al cărei scop este *desvoltarea în cultură socială și în cultură literară* a membrilor săi, în anul 1899/900 a numărat: membri fondatori 38, între cari doi membri noi: Dr. Aurel Muntean, adv. în Orăștie și institutul „Victoria“ din Arad; m. onor. 35, și m. ord. 59, va să dică abia ceva peste o terțialitate a studenților români din Budapesta. Soc. a aranjat doue conveniri: o ședință festivă publică comemorativă și o serată literară cu concert și dans. Afară de acestea, în vre-o opt ședințe s'au cetit, discutat și comentat parte produsele originale ale membrilor, parte recenziile-analise ale operatelor incurse pentru almanachul societății și ale produselor mai noue ale literaturii noastre. Declamațiunile, precum și producțiunile corului și orchestrei (aceasta din urmă înființată în acest an adm.) au format totdeuna o variațiune plăcută și educativă. Chestia editării almanachului se apropie de realizare. În comitet și în societate a domnit cea mai perfectă armonie și disciplină. Averea în bani gata a societății a fost de cor. 12,553:38; suma venitelor în anul din chestiune de cor. 4280:05, iar a cheltuelilor de cor. 2972:72. Starea bibliotecii la finea anului adm. 1899/900 a fost de 2240 opuri în 2856 vol. Cabinetul de lectură a fost provăduț cu 36 diare și reviste, în cea mai mare parte trimise gratuit. Localitățile societății: IV. Molnár uteza 20, II, 10.

DIN SINUL ASOCIAȚIUNII.

Gregoriu Maior.

(1859—1901.)

Ținem să ne împlinim o datorie cătră un vrednic fiu al neamului nostru, a cărui moarte timpurie a stârnit sincere regrete în toți Români, cari se sciu însufleți de înaintarea neamului și de idealurile lui. Modest și neobosit muncitor pe cea mai spinoasă carieră, cum este jurnalistica la noi, căreia din o înflăcărată iubire de neam cu tot sufletul i-a închinat activitatea sa, *Gregoriu Maior* a sciut în timp scurt să tragă în ogorul culturii noastre naționale o brazdă largă, ce nu se va puté trece cu vederea. Deșteptarea poporului, ca să-și cunoască importanța și valoarea sa în această țeară, și înaintarea lui în cultură, ca să poată ținé rost cu popoarele conlocuitoare mai favorisate de soarte, iată idealul acestui muncitor desinteresat, iar acest ideal fericitul Maior credea, și bine credea, că-l servește mai bine, dacă va stăruî să se deie poporului o hrană sufletească cât mai aleasă și mai abundantă, să i-se deschidă isvoare de lumină: bibliotecii populare, și în special bibliotecii populare ambulante, pe cari le credea pârghia cea mai potrivită pentru luminarea poporului și înaintarea lui în cultură. Maior a fost cel dintâiu, care a pledat și lucrat cu tot zelul seu pentru înființarea astorfel de bibliotecii, el a inițiat cele dintâiu concluse ale adunărilor generale ale „Asociațiunii pentru

literatura română și cultura poporului român“, privitor la înființarea de biblioteci populare, și idea pentru care atât de mult a știut să se însuflețească, el mai întâiu a realizat-o pe teritoriul despărțământului Brașov al „Asociațiunii“.

Acesta este mai ales motivul, pentru care aveam de împlinit o datorie față cu memoria lui Maior, și pe care ni-o și împlinim, publicând și în organul „Asociațiunii“ următoarele date biografice:

Gregoriu Maior s'a născut la 1859 în Ormenișul de Câmpie, unde tatăl seu era preot. Rămas de mic orfan, un unchiu al seu îl ia sub grija sa și la 1866 îl trimite la școalele primare din Tîrgul-Mureșului, iar la 1868 la școalele din Blaj, unde la 1880 cu ajutorul unui stipendiu din fundațiunea lui Petru Maior absoalvă gimnasiul și face examenul de maturitate. În toamna aceluiași an e primit în seminariul teologic, unde termină la 1884 cursul de 4 ani. Ancă ca cleric de anul al treilea se distinsese Gr. Maior prin publicarea unui roman intitulat „Coroana Sirciului“. După terminarea studiilor teologice până în toamna anului 1885, Gr. Maior petrece pe acasă pe la rudeniile sale și devine un zelos corespondent al ziarului „Gazeta Transilvaniei“. În acest timp încolțesce în mintea lui idea de a veni în ajutorul culturii poporului prin înființarea de biblioteci ambulante, în care scop inițiază pe Câmpie chiar și o colecție. În toamna anului 1885 Gr. Maior e angajat ca colaborator intern la „Gazeta Transilvaniei“, iar dela 1890—1900 a muncit ca redactor responsabil al acestui vechiu ziar al nostru. Dar pe lângă toată munca încordată, ce are să o săvîrșească între împrejurările noastre un publicist român, Maior cu inima pururea caldă găsia timp să îmbrățișeze și să-și pună puterile în serviciul ori-cărei cauze, ce i-se părea, că contribuie la luminarea și la progresul cultural-național al neamului, din care făcea parte. Astfel și marea cauză, ce o servește „Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român“ a îmbrățișat-o cu tot sufletul seu, contribuind și el mult ca despărțământul Brașov al „Asociațiunii“ să se avînte în timpul din urmă la rangul prim între celelalte despărțăminte și să servească drept exemplu prin felul, cum a priceput să lucreze pentru „cultura poporului român“, înființând deja până acum 17 agenturi comunale și 12 biblioteci populare ambulante. Cine nu știe, că sufletul dătător de viață al acestor biblioteci a fost Gr. Maior? În recunoascerea meritelor sale, adunarea generală a „Asociațiunii“, ținută în anul trecut la Băile Herculane, l-a ales membru în secțiunile literare, distincție, la care Maior din cauze sanitare a trebuit să renunțe. Pe la mijlocul lui Decembre 1900 o grea boală de nervi l-a silit să-și caute sănătatea la Viena, de unde însă nu s'a mai rentors în mijlocul neamului seu, pe care l-a iubit atât de mult, căci în 11 Febr. 1901 moartea a pus sfîrșit zîlcelor sale.

Fie viața lui Maior exemplu celor-ce doresc a lucra pentru înaintarea și luminarea neamului.

(nt.)

Nr. 289—1901.

Proces verbal

din 2 Maiu 1901. Ședința ordinară a comitetului central al Asociațiunii.

Președinte: Dr. *Ilarion Pușcariu*. — Notar: Dr. *Ilie Beu*. — Membrii prezenți: *Zach. Boiu*, *Part. Cosma*, *Ioan Crețu*, Dr. *Cornel Diaconovich*, *Ioan Popovici*, Dr. *Eusebiu R. Roșca*, *Leontin Simonescu* și *Nicolau Togan*.

71. Cu verificarea procesului verbal al ședinței de ași

Se încredințează domnii: *Ioan Crețu*, Dr. *Eusebiu Remus Roșca* și *Nicolau Togan*.

72. (237—1901). Escel. Sa dl Dr. *Victor Mihályi*, mitropolit de Alba-Iulia, prin scrisoarea sa din 6 Aprile a. c. înștiințează comitetul central, că *presidentul Asociațiunii dl Ioan M. Moldovan*, cu breve apostolic din 28 Martie a. c. a fost distins cu titlul de *prelat domestic*.

Comitetul central ia act cu deosebită plăcere de această înștiințare și decide a felicita din ședință pe ilustrul său president la înalta distincțiune ce i s'a făcut. Totodată mulțămesc Escel. Sale mitropolitului de Alba-Iulia pentru atențiunea arătată.

73. (257—191). Secretarul I. prezintă *procesul verbal al secțiunii istorice* a Asociațiunii, care s'a întrunit în ședință în Sibiiu la 16 Aprilie a. c.

Totodată înaintează expensarul referentului acestei secțiuni, al dlui *Vasile Goldiș*, și propune asignarea spre plată a diurnelor și speselor de călătorie la ședința de constituire din 16 Octobree 1900 per K 36.— și la ședința din 16 Aprile a. c. per K 51.— în total K 87.

Procesul verbal se va publica în „Transilvania“. Propunerile secțiunii istorice se vor delibera în merit după ce vor fi trecute prin ședința plenară a secțiunilor.

Diurnele și spesele de călătorie ale dlui *V. Goldiș*, în suma de K 87.—, se asignează spre plată în contul dotațiunii secțiunilor.

74. (276—1901). *Direcțiunea școlii civile de fete* înaintează cu data 30 Aprile a. c. *procesul verbal al conferenței corpului didactic* din 6 Aprile a. c. În această conferență s'au statorit clasificările elevelor dela școala civilă pe trimestrul al doilea.

Spre scire.

75. (231—1901). Tribunalul regesc din Alba-Iulia prin scrisoarea sa Nr. 1363 din 18 Martie a. c. încunoscințează Asociațiunea, că decisiul curiei adus în *procesul de dilapidare intentat lui Tit Liviu Albini* (colecta întreprinsă pentru ridicarea unui monument lui *Avram Iancu*) a intrat în valoare de drept. (Conf. conclusele: 89 din 1900 și 54 din 7 Martie 1901).

Spre scire.

76. (250—1901). Judecătoria cercuală din Cluj transpune hotărîrea sa Nr. Ö 2/8 din 27 Martie a. c., prin care Iosif Petran, Iosif Pintye și Maria Pintye, *eređii legali ai lui Ioan Petran*, se îndrumă la proces. Anumit aceștia nu au vrut să recunoască testamentul fericitului Ioan Petran susținînd, că ar avé defecte de formă. Dacă în timp de 45 ȃile nu-și vor înainta cererea de împröcesuare, lăsămîntul se va preda eredelui testamentar.

Aceeaș judecătorie sub acelaș număr decide, ca întravilanul vîndut de Ioan Petran lui George Csorba și soției sale născ. Ecaterina Tóth, dar încă netranscris pe cumpărători, să se transcrie pe numele lor.

Spre scire.

77. (256—1901). Dl *Iosif Gomboș*, preot în Abrud-sat, din încredințarea comitetului parohiei gr. or. din Vidra de sus roagă comitetul central, ca moșia rămasă după Ioan Iancu să o vîndă bisericei amintite oferind 10% peste prețul stabilit de o comisiune exmisă cu doi ani înainte.

Considerând, că comisiunea exmisă prin conculsul Nr. 143 din 9 Iunie 1898 nici până astăȃi nu a dat răspuns încredințării primite dela comitetul central, răspuns solicitat și în 3 Ianuarie 1899, și în urmare comitetul central nu scie cât prețesc realitățile remase dela Ioan Iancu; considerând apoi, că comitetul parochial nu face un ofert concret, și în fine considerând, că exmiterea unei nouă comisiuni de estimare cere timp, ceea-ce ar întărđia înactivarea fundațiunii, comitetul central decide a nu se abate dela conculsul său Nr. 58 din 4 Aprilie a. c.

78. (258—1901). *Librăria W. Krafft* înaintează cu data 19 Aprilie a. c. extrasul din cărțile sale de contabilitate relativ la operele, ce are în comisiune dela Asociațiune, transpunînd totodată suma de K 23'05 pentru opere vîndute. Extrasul s'a aflat în regulă.

Spre scire.

79. (232, 236 și 269—1901). La *fondul Casei naționale* din taxe de membri fondatori au intrat câte K 500.— dela institutele „Crișana“ din Brad (rata ultimă) și „Auraria“ din Abrud (rata ultimă) și dela dl Patriciu Barbu, avocat în Reghinul-săsesc (rata primă).

Spre plăcută scire.

80. (267, 268 și 278—1901). Pentru înființîndul *muzeu al Casei naționale* au donat:

1. Dl *Iosif Popescu*, cand. de adv. în Reghinul-săsesc, 5 obiecte archeologice din bronz, găsite în cimiterul românesc din Deda, comitatul Murăș-Turda, cu 18 ani înainte de aceasta;

2. Dl *Patriciu Barbu*, avocat în Reghinul-săsesc, o cămașă de zale găsită în comuna Murăș-Cuieșd, comitatul Murăș-Turda; și

3. Dl *Ioan Todescu*, paroch gr. or. în Bucium-Cerb, buzduganul lui Horia, comunicînd totodată și istoricul păstrării acestui buzdugan.

Donațiunile înșirate se primesc cu mulțămită.

81. (243—1901). *Direcțiunea despărțământului „Mediaș”* înaintează cu data 6 Aprilie a. c.

I. *Procesul verbal al adunării cercuale*, ce s'a ținut în Mediaș la 2 Septembrie 1900. În această adunare s'au prezentat și luat spre scire raportul comitetului cercual și rațiociniul cassei, constatându-se în legătură, că despărțământul mai are la trei debitori pretensiuni în suma de circa K. 78.—. Budgetul anului 1901 s'a statorit la percepțiuni și eroğațiuni cu câte fl. 6·80.

II. *Procesul verbal al ședinței comitetului cercual* din 20 Decembrie 1900. În această ședință s'a decis, ca fără amânare să se facă toți pașii pentru încassarea pretensiunilor dela Ioachim Vintilă și Sofia Horváth.

ad I. Procesul verbal se ia spre scire și proiectul de budget pe 1901 se aproabă.

ad II. Spre scire.

82. (275—1901). Dl. *Iosif Morariu*, protopop și delegat al comitetului central, exmis prin concludul Nr. 279 din 7 Decembrie 1899, cu scri-soarea sa ddto 23 Aprilie a. c. transpune *procesul verbal al adunării de organizare a despărțământului „Dobra”* din 16 Aprilie a. c. Dl delegat a deschis amintita adunare prin o cuvântare ocașională, în care a arătat însemnătatea asociațiunilor în general și a Asociațiunii noastre în special și a îndemnat pe cei prezenți a se grupa în jurul Asociațiunii. După aceea a numit notar al ședinței pe dl Lazar Vraciu, cassar ad-hoc pe dl Iosif Petrovici și a dat cetire ș-ilor din statute referitori la membrii Asociațiunii invitând pe cei-ce voesc a se înscrie, spre care scop a suspendat ședința pe 10 minute. După redeschidere s'a constatat, că s'au înscris 16 membri ordinari noi: anumit dnii: Iosif Criste, Ioan Sirb, Ioan Petrovici, Sofronie Olariu, Emanuil Șuiaga, Nic. Gostae, Simion Dragomir, Lazar Vraciu, Longin Popa, Petru Hadan, Serafin Hadan, Alexandru Rain, Vichente Crisovan, Ioan Rain, Aurel Stănilă, Avram Barbu, și 19 membri ajutători; de față au mai fost încă 5 membri ordinari vechi. Procedându-se apoi la alegerea comitetului cercual, a fost ales director cercual dl Iosif Morariu, protopop, iar membri în comitet dnii Avram Pșcurariu protopop, Adam Lesnican, director de bancă, Ioan Sirb, preot, și Nicolau Gostae, primar. În legătură s'au ales și doi delegați în persoana dlor N. Gostae și Iosif Petrovici, respective N. Muntean și Adam Lesnican, cari să represinte despărțământul „Dobra” la proxima adunare generală a Asociațiunii.

Cu ocașiunea adunării de organizare s'a încassat suma de K 250.—

De organizarea despărțământului „Dobra” se ia act. Domnii amintiți se declară membri ordinari ai Asociațiunii. Alegerea comitetului cercual se aproabă. Dlui delegat se exprimă mulțăminta comitetului central pentru interesul arătat față de Asociațiune.

20% ale sumei încassate stau la dispoșiția despărțământului pentru trebuințele sale.

83. (277—1901). *Diracțiunea despărțământului „Hida-Huedin“* înaintează *procesul verbal al ședinței comitetului cercual* din 16 Februarie a. c. În această ședință s'au pertractat afaceri curente și s'a decis, ca proxima adunare cercuală să se țină în B.-Huedin.

Spre scire.

84. (260—1901). Dl *Moise Brumboiu*, preot și president al agenturei din Tohanul-vechiu, înaintează cu data 19 Aprile a. c. *raport despre activitatea agenturei în 1900—1901*. În estras se va publica în „Transilvania“.

Spre scire.

85. (281—1901). Dl *Leontin Simonescu*, cassar al Asociațiunii, roagă cu data 2 Maiu a. c. comitetul central, ca din cause sanitare să-i acoarde un *concediu de șese săptămâni*. În timpul absenței va fi substituit de dl Dr. Eusebiu R. Roșca, membru al comitetului.

Concediul cerut se încuviințează, având a se anunța președintelui începerea lui.

D. u. s.

Dr. *Il. Pușcariu* m. p., vice-președ. Dr. *Beu* m. p., secretar II. — S'a verificat. Sibiu în 5 Maiu 1901. Dr. *Eusebiu Roșca* m. p., *Ioan Crețu* m. p., *Nicolau Togan* m. p.

Nr. 336—1901.

Proces verbal

din 22 Maiu 1901. Ședința extraordinară a comitetului central al Asociațiunii.

Președinte: Dr. *Ilarion Pușcariu*. — Notar: Dr. *Ilie Beu*. — Membrii prezenți: *Zaharia Boiu*, *Parteniu Cosma*, Dr. *Corn. Diaconovich*, *Nicolau Ivan*, *Ioan Popovici*, Dr. *Eus. Remus Roșca*, *Iosif St. Șuluțu*, *On. Tilea* și *Nicolau Togan*.

86. Cu *verificarea procesului verbal* al ședinței de ași

Se încredințează domnii: *Parteniu Cosma*, Dr. *Corneliu Diaconovich* și *Iosif St. Șuluțu*.

87. (312—1901). Se presintă scrisoarea dto 16 Maiu a. c. a presidentului Asociațiunii, dl *I. M. Moldovan*, prin care — cu provocare la agravarea morbului de care pătîmesce din Martie 1899 — își dă demisiunea din postul de president.

Comitetul central ia act cu adâncă părere de reu de demisiunea presidentului său și va presenta actul de demisiune proximei adunări generale.

Agendele presidiale în sensul statutelor le va prevedé vicepresidentul, iar pentru cazul dacă acesta ar fi împiedecat, comitetul central designează din sinul său pe dl *Iosif St. Șuluțu* ca suplent.

88. (322—1901). Secretarul I, în urma însărcinării primite pe cale presidială, presintă propunerea cerută cu privire la designarea *locului adunării generale din est-an*.

În vederea motivelor arătate de comitetul cercual al despărțământului „Lipova“, comitetul central — neavând garanții suficiente pentru succesul adunării generale în locul designat de adunarea generală din Băile Herculane — nu poate executa concludul Nr. 18 al acesteia. În lipsa altei învitări, precum și cu considerare la timpul prea înaintat pentru a pute intra în pertractări cu alte despărțăminte, se decide, ca adunarea generală din est-an să se convoace la Sibiu pe ziua de 21 Septembrie a. c. st. n. Totodată se autorizează biroul a cere dela ministerul de comerț și în est-an beneficiul călătoriei cu preț redus pentru membrii Asociațiunii, cari vor participa la adunarea generală.

89. (300—1901). Secretarul I presintă *procesul verbal al ședinței secțiunii literare* din 11 Martie a. c. și *al ședinței secțiunii științifice* din 5 Maiu a. c.

Procesele verbale se vor publica în „Transilvania“. Conclusele luate în ambele ședințe se vor delibera în merit după ce vor fi pertractate și înaintate prin ședința plenară a secțiunilor.

90. (335—1901). Cu privire la achitarea *speselor de călătorie și a diurnelor membrilor din secțiuni*

Se decide, ca expensariile prezentate să se asemneze din cas în cas din partea comitetului central. — În legătură se asemnează expensariul în suma de K 127·20 prezentat de dl Arseniu Vlaicu pentru ședințele din Octombrie 1900 și Aprilie a. c.

91. (546—1901). Secretarul I. raportează, că reprezentațiunea adresată ministrului de interne la 4 Octombrie a. tr. în cauza *opririi adunării cercuale a despărțământului „Sătmar“* până astăzi a rămas fără răspuns.

Biroul se autorizează a adresa ministrului o nouă cerere pentru rezolvirea grabnică a reprezentațiunii din 4 Octombrie a. tr.

92. (301—1901). Dl *Dr. Zosim Chirtop*, avocat în Cămpeni, prin scrisoarea sa dto 10 Maiu a. c. transpune contractul dto 9 Maiu a. c. încheiat între D-Sa ca reprezentant al Asociațiunii și parochia gr. or. română din Vidra-de-sus relativ la vânzarea *realităților rămase dela Ioan Iancu* pe prețul de K 4200.—. Mai departe comunică, că eredele repozatei Ana Ioanette n. Gomboș va solvi și suma de K 242.—, împreună cu interesele legale pe trei ani. În legătură dl Dr. Zosim Chirtop roagă comitetul central, ca suma realizată să fie depusă la institutul „Doina“ din Cămpeni pe lângă 6% interese.

De scrisoarea dlui Dr. Zosim Chirtop se ia act. Vânzarea realităților rămase dela Ioan Iancu se aproabă. Totodată dl

Dr. Zosim Chirtop se autorisează a depune suma realizată la institutul „Doina“ din Câmpeni, având libelul de depunere a se trimite la cassa Asociațiunii.

93. (295—1901). Secretarul II. raportează, că în cauza ridicării unei *cruci la mormântul regretatului G. Barițiu* membrii familiei: Michail Bontescu și Maria Bontescu născ. Barițiu cu data Hațeg 5 Maiu a. c. și George Boldea și Aurelia Boldea născ. Barițiu cu data Turda 7 Maiu a. c. au comunicat, că „dreptul de a așeza monument la mormântul lui G. Barițiu și-l rezervă și țin de obligament pios“.

Declarația membrilor familiei regretatului George Barițiu se ia spre scire.

94. (310—1901). Dl vice-president *Dr. Ilarion Pușcariu*, archimandrit și vicariu arhiepiscopesc, *donează pe sama bibliotecii Asociațiunii diarul „Telegraful Român“* dela înființarea sa, anii 1853—1900, în 40 volume, 36 compactate și 4 broșate. Anii 1866 și 1870—73 sunt dela dl Ioan cav. de Pușcariu, iar ceilalți dela DSa. Numai anii 1867—69 sunt defectuoși.

Donațiunea se primesce cu mulțămită.

95. (317 și 327—1901). *La fondul Casei naționale* a intrat: 1) dela institutul de credit „Lipovana“ suma de K 100.— ca donațiune; 2) dela institutul de credit „Oraviciana“ suma de K 500.— ca ultima rată din taxa de membru fondator al Casei naționale.

Donațiunea institutului „Lipovana“ se primesce cu mulțămită, iar achitarea taxei de membru fondator al Casei naționale din partea institutului „Oraviciana“ se ia spre plăcută sciință.

D. u. s.

Dr. *Il. Pușcariu* m. p. vice-președ., Dr. *Il. Beu* m. p. secr. II. S'a verificat. Sibiiu în 25 Maiu 1901. *P. Cosma* m. p., *Ios. St. Șuluțu* m. p.,
Dr. *Diaconovich* m. p.

Nr. 290—1901.

PROCES VERBAL

luat în ședința *secțiunii literare* a Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român ținută la 26 Februarie st. v. (11 Martie n.) 1901 în Brașov. sub presidiul Dlui Iosif Vulcan, notar Dr. Iosif Blaga, fiind prezenți încă:

Andrieu Bérsean și *Virgil Onițiu*.

1. Se cetește *procesul verbal* al ședinței din 17/30 Ianuarie a. c. spre a lua și d. I. Vulcan cunostință de cuprinsul lui.

Dl Iosif Vulcan se declară învoit cu toate conclusele.

2. Dl Iosif Vulcan propune și secțiunea primesce,
ca să fie rugat Onoratul Comitet central al Asociațiunii a presenta la proxima adunare generală o propunere în sensul ca numirea de „*membrii corespondenți* ai Asociațiunii“ să se

dea acelor membri esteri, cu cari ar fi a se întregi secțiunile, iară membrii numiți acum „correspondenți“ să poarte numirea de „membrii ordinari ai secțiunii literare, istorice, științifice, ori școlare a Asociațiunii“.

3. Dl Iosif Vulcan propune și secțiunea primesce:

Onoratul comitet central este rugat a-și da învoirea, ca *intrunirea secțiunii literare* în ședința ordinară, să se facă cu abatere dela § 25 lit. a) a Regul. secțiunilor, nu la Crăciun ori Anul nou, ci în luna lui Octobrie a fiecărui an.

3. Dl Virgil Oniț propune și secțiunea primesce:

Onoratul Comitet este rugat a se ocupa de chestiunea remunerării lucrărilor originale — literare și științifice, — ce se vor tipări în Revista „*Transilvania*“, fixând un anume onorar de șir, de pagină, sau de coală de tipar și a pune apoi pentru acest scop în fie-care an o sumă corespunzătoare în budgetul Asociațiunii.

5. Dl Virgil Onițiu prezintă o consemnare despre cărțile, ce ar fi a se lucra pe seama *bibliotecii populare* a Asociațiunii.

Consemnarea aceasta se predă dlui A. Bârsean spre completare, având secțiunea a se ocupa ulterior în deosebi cu aceasta chestiune.

D. u. s.

Iosif Vulcan m. p., președinte. *Dr. Iosif Blaga* m. p., secretar. *Andrei Bârsean* m. p., *Virgil Onițiu* m. p.

Nr. 299—1901.

PROCES VERBAL

luat la Rodna în ședința *secțiunii științifice* a Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român ținută la 5 Maiu n. 1901 sub presidiul Il. Sale Domnului *Florian Porcius*, prezenți fiind membrii: *Emil Viciu* și *Arseniu Vlaicu*.

I. Deoarece secțiunea n'a putut satisface §. 25 lit. a) din Regulament de a se întruni în sărbătorile Crăciunului, află de lipsă

a constata la protocol, că pedeca de a se întruni a fost timpul de iarnă deosebit de greu, așa încât o convenire a membrilor putea urma numai espunându-se la pericol.

II. Dl președinte deschidând ședința dă espresiune condolenței secțiunii pentru încetarea din viață a valorosului bărbat *Dr. G. Vuia*.

iară secțiunea își exprimă condolența prin ridicare dicând: „Dumnezeu să-l odichnească!“

III. Se cetesce adresa secretarului prim al Asociațiunii Nr. 763 ex. 6 Novembre 1900, care luându-se în general la cunoștință, urmează a se discuta și decide în meritul singuraticelor puncte cuprinse în ea și anume:

a) Cu privire la punct 1. despre elaborarea unui *Regulament intern* și a unui program de acțiune,

secțiunea crede, că aceste două lucrări pregătitoare trebuie neapărat făcute în timpul cel mai scurt și astfel să însărcinare referentului, ca să lucreze nisce proiecte conform cerințelor § 28 lit. h) din Regulament.

b) Referitor la stabilirea budgetului

Secțiunea decide:

1. Pentru anul 1900 nu se mai face ulterior budget.

2. Pentru anul 1901 să se fixeze următorul budget:

a) Spese pentru o adunare a secțiunii la Rodna K 150.—.

b) Spese pentru adunarea la Sibiu a tuturor secțiunilor K 250.—.

IV. Cu privire la diurne și la remunerațiunea referentului secțiunea decide:

a) Diurnele să se socotească pentru membrii secțiunilor cu K 10.— pe zi.

b) Remunerațiunea referentului nu e de lipsă a se fixa deocamdată, deoarece nu sunt încă lucrări de importanță de săvârșit.

V. Cu privire la adresa secretarului prim Nr. 149 es. 2 Aprilie a. c. și anume referitor la propunerea secțiunii literare față de modalitatea editării viitoare a revistei „*Transilvania*” și a anelilor Asociațiunii,

secțiunea discutând toate punctele cuprinse în propunerea acelei secțiuni și motivele invocate, le adoptă și ea și se alătură fără nici o observare la propunerea numitei secțiuni.

VI. Pentru întregirea *locurilor vacante* în secțiune,

Secțiunea decide a propune în sensul § 8 din Regulament pe următorii domni:

1. Simion Stoica, medic în Bran.

2. George Chelariu, dirigent al școlii reale din Brașov.

VII. Dl Președinte Fl. Porcius prezintă un manuscris sub titlul: „*Introducere în știința botanică*” lucrată de Dsa.

Secțiunea primesce cu vie satisfacțiune această lucrare și decide a o preda referentului, ca s'o censureze până la proxima ședință și apoi pe baza raportului ce va face să se propună sau nu tipărirea acestui manuscris pe speșele Asociațiunii, acordându-se autorului remunerațiunea cuvenită.

VIII. Deoarece *întrunirea secțiunilor* în miez de iarnă în sărbătorile Crăciunului este adeseori împreunată cu mari greutateși și inconveniente, mai ales când e vorba de distanțe mari și mijloace insuficiente de comunicațiune,

secțiunea exprimă dorința, ca prima întrunire a secțiunilor să nu fie de rigoare la Crăciun, ci printr'un aditament la § 25 lit. a) să se lase latitudine a se întruni la Paști.

Cu acestea se încheie ședința.

D. u. s.

Florian Porcius m. p. *Emilii Viciu* m. p. *Arseni Vlaiicu* m. p. ref. not.